
DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

T Y P H O.

Parkinson (R.)
DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS,

DE
T Y P H O;

quam,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GEORGII BAIRD, SS.T.P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI Consensu, et

Nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ Decreto;

PRO

GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

ROGERUS PARKINSON,

ANGLO-BRITANNUS,

REG. SOCIET. PHYSIC. EDIN.

SOC. HON.

Ad diem 24. Junii, horâ locoque solitis.

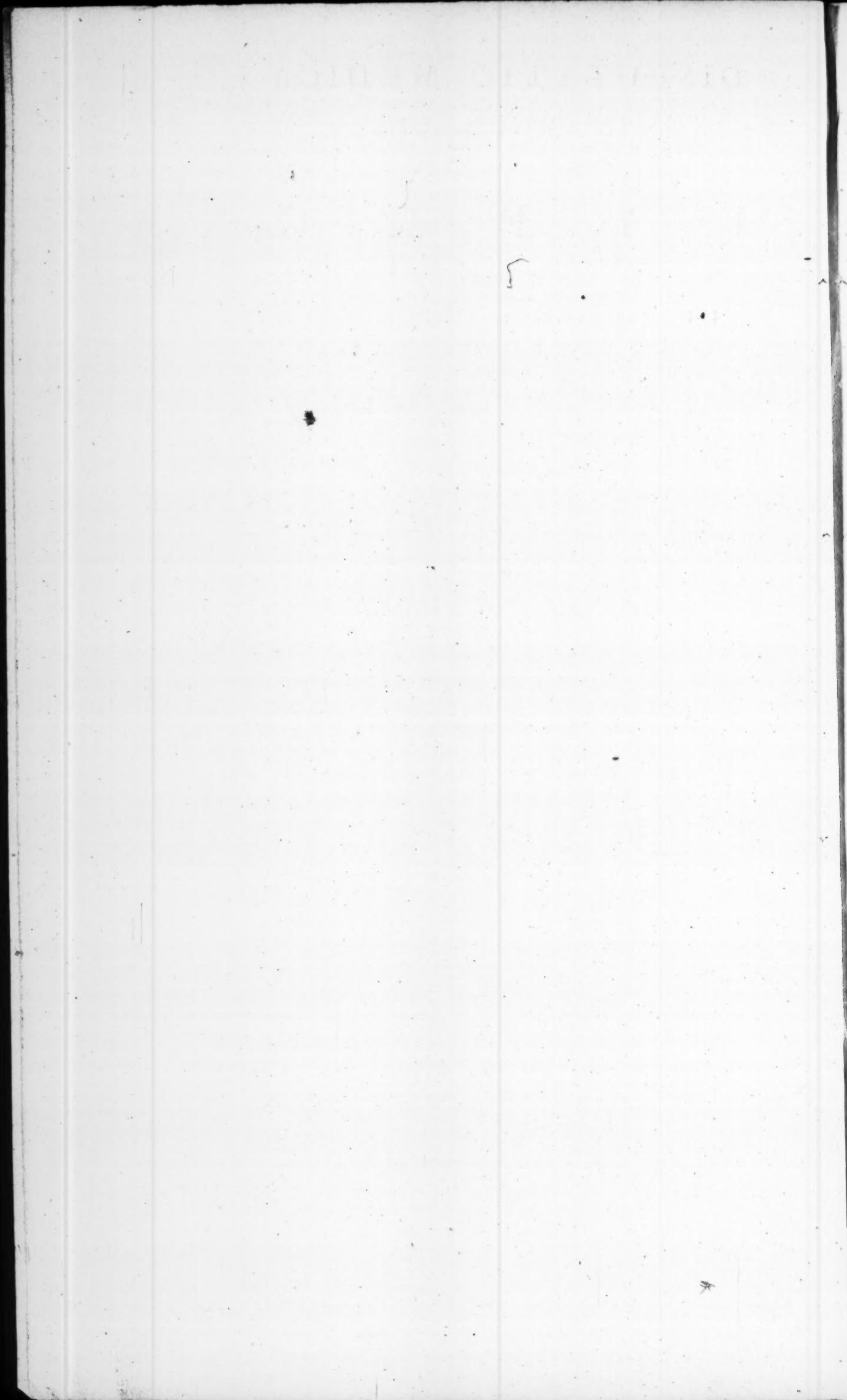
“ — — — *Quis talia fando*
“ *MYRMIDONUM, DOLOPUMVE, aut duri miles ULIXEI,*
“ *Temperet à lacrymis! ”*

VIRG. ÆNEID.

EDINBURGI:
EXCUDEBANT ADAMUS NEILL ET SOCII.

— — —
M DCCC.

REVERENDO VIRO,

JOANNI THRELFALL,

KIRKHAMIÆ

IN

PRÆFECTURA LANCASTRIENSI,

VITAM SANCTAM ET IMITANDAM AGENTI;

QUI

E U M

GRÆCIS LATINISQUE LITERIS

GNAVITER FIDELITERQUE

INSTITUIT;

GRATO ANIMO

ET

SUMMA OBSERVANTIA

HANC DISPUTATIONEM

D. D. D^{QUE}

ROGERUS PARKINSON.

ALEXANDRO MONRO,
JACOBO GREGORY,
DANIELI RUTHERFORD,
ANRDEÆ DUNCAN,
THOMÆ CAROLO HOPE,
JACOBO HOME,

CELEBERRIMIS

MEDICINÆ

IN ACADEMIA EDINBURGENA

PROFESSORIBUS;

EX

QUORUM

PRÆLECTIONIBUS

ARTEM APOLLINAREM

DIDICIT,

PEREXIGUUM

GRATI ANIMI ET OBSERVANTIÆ

TESTIMONIUM

SCRIPTIS

MANDAT

ROGERUS PARKINSON.

{

6

DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS

DE

T Y P H O.

PRO O E M I U M.

§ I. **M**ORBORUM, quibus opportuni sunt mortales, pauci, me judice, digniores sunt, in quos medici animos intendant, quam *typhus*. Quippe non frequens solùm morbus est, sed etiam omni pariter ætati, sexui, et ordini infestus.

A

II. His

II. His animo volutis, mecum statui ejus naturam, causas et curationem, pro facultatis investigare; et, etiamsi nil novi, de re tanta, proferam, cognita tamen, ut quæque utilia et memoratu digna videntur, quæm' potero luculentissimè dicam.

D E

DEFINITIONE.

III. *Typhus* à CULLENO definitur, “ morbus
“ contagiosus ; calor parùm auctus ; pulsus
“ parvus, debilis, plerumque frequens ; urinā
“ parùm mutata ; sensorii functiones pluri-
“ mūm turbatæ ; vires multùm imminu-
“ tæ (A).”

IV. *Typhus*, ait idem auctor, videtur esse
genus, quo complures species comprehendun-
tur. Quæ verò species communi genere con-
tineantur, nondum ex observatione clarè con-
stat.

(A) Vid. CULLEN. *Synops. Nosolog. Method.* tom. II.
gen. v.

stat. Interea, uti videmus, febres hujus generis, quæ inter se dissimillimæ sunt, differentiâ tamen, quanta qualisque species distinguit, neutiquam dignoscuntur ; sed sunt varietates tantum, quas causa excitans plûs minûs valens, vicissitudines cœli tempestatumve, vel diversæ ægri corporis proprietates, efficiunt.

(B).

(B) Vid. CULLEN. *First Lines.*

D E

S I G N I S.

v. Quanto pòst tempore, quàm tabum, quod *typhum* excitat, admotum corpori sit, incipiat adversa valetudo, prorsùs hactenus incertum est. Quòd si tabum pestilentissimum sit, et corpus, quod impleverit, aptum utcunque sit quod præsens ab accepto detrimentum capiat, signa haud dubia febris sese protinùs manifestent.

vi. Plerumque verò, paucos post dies, quàm tabes corpus penetraverit, hoc percurrunt frigus, deinde horror vicissimque calor. Eodem ferè tempore, ægrotans languescit ; moveri piget ; simulque, quasi defatigatus, lassitudine afficitur.

afficitur. Dolent simul dorsum, lumbi, et membra.

VII. Hoc circiter tempore, æger premitur gravedine et vertigine; etiamque dolore capitis affligitur, qui occipiti plerumque inhæret, at nonnunquam vertici, cursu quo tendit *sutura coronalis*. Ferè intolerabilis subinde dolor alterutrisque insidet temporibus, vel super alterutrisque superciliis, vel in imis haud rarò orbitis oculorum. Brachia nonnunquam torpor occupat.

VIII. Animus, tristis semper et demissus, futurorum sæpe atque impendentium malorum timore torquetur; neque profectò rarò, appetente nocte, plùs minùs labat.

IX. Stomachus non solùm languet, sed etiam omnes cibos firmiores, maximè carnes, fastidit. Haud rarò nauseat; imò etiam humorem suprà reddit, qui plerumque pituitosus est, interdum verò felleus.

x. Ar-

x. Arteriarum simul ictus solito crebriores sunt. Lingua albida est; tamen nulla ferè sitis urget, neandum summa cutis multùm incalescit.

xi. Manè omnia signa aliquantùm remittunt, sed, simul ut advesperascit, multùm ingravescunt. Noctu æger insomniâ premitur; vel, si quando gratus obrepatur somnus, brevi plerumque tumultuosis somniis excitatur, haud raro terribilibus visu formis pectus cunctosque artus tremefactus. Turbati somni, quibus raptim fruitur, neque vires reficiunt, neque mala morbi mitigant.

xii. Æger his malis, complures haud raro dies, priùs urgetur, quām adeò malè se habet, ut lecto continenter affigatur. Interea autem ad solita munera prorsùs invalidus est.

xiii. Sed, quinto ferè die sextove, aliàs maturiùs, aliàs seriùs, omnia mala, quæ narravimus, multùm exasperantur. Nunc, de magna debilitate, æger conqueritur. Artubus in-

tremiscit,

tremiscit, neque propriis pedibus stare potest. Vehementius inhorrescit; et majore vertigine, capitisque dolore et gravedine, affligitur. Aures perpetuo intra se ipsae sonant; atque earum sonitus ægro non solùm molestissimus est, sed etiam haud raro affert delirium. Dorsum, lumbi, membraque majora, vehementius dolent. Gravius simul urgent redundatio stomachi, et vomitus.

xiv. Facies plerumque pallet, at interdum rubet. Alias genæ calescunt subito, et rubore suffunduntur; dum orbiculus nasi, et lobi aurium, frigescunt, simulque frons frigido manat sudore. Imò haud insolitum est, faciem calescere, et rubore suffundi, ubi extremae partes membrorum inalgescunt.

xv. Oculi hebetes et languidi sunt; atque sordida pituita eorum angulis et marginibus inhærescit. *Tunica adnata* suffuso subinde sanguine rubescit. Haud raro etiam, hoc tempore,

tempore, lumen vel obscurissimum refugiunt,
et illachrymant.

xvi. Arteriarum ictus ferè crebri sunt, imbecilli, tum vi tum temporibus inæquales. Adeò interdum frequentes sunt, ut, in carpo, modò centum, modò centum et triginta, imò etiam modò centum et quinquaginta, sexagesimâ quaque horæ parte, numerentur. Aliquando tremuli sunt: nonnunquam languidi, imò intermittentes; neque multò pòst, facie subitò erubescente, fiunt citatissimi, et, brevi forsan pòst, denuo tardiores et æquales. In temporibus intentæ admodum arteriæ moventur, atque *carotides* sæpe vehementer et creberrimè agitantur; dum arteriæ carpi imbecilliter micant et languidè: quod, utì HUXHAMO videtur, delirium impendere prænunciat.

xvii. Spiritus difficilis et laboriosus est; simulque æger trahit frequenter ex pectore suspiria, frequentibusque trepidat singultibus, necnon præcordiorum gravitate premitur.

tremiscit, neque propriis pedibus stare potest. Vehementius inhorrescit; et majore vertigine, capitisque dolore et gravedine, affligitur. Aures perpetuò intra se ipsæ sonant; atque earum sonitus ægro non solùm molestissimus est, sed etiam haud rarò affert delirium. Dorsum, lumbi, membraque majora, vehementius dolent. Gravius simul urgent redundatio stomachi, et vomitus.

xiv. Facies plerumque pallet, at interdum rubet. Alias genæ calescunt subitò, et rubore suffunduntur; dum orbiculus nasi, et lobi aurium, frigescunt, simulque frons frigido manat sudore. Imò haud insolitum est, faciem calescere, et rubore suffundi, ubi extremae partes membrorum inalgescunt.

xv. Oculi hebetes et languidi sunt; atque sordida pituita eorum angulis et marginibus inhærescit. *Tunica adnata* suffuso subinde sanguine rubescit. Haud rarò etiam, hoc tempore,

tempore, lumen vel obscurissimum refugunt,
et illachrymant.

xvi. Arteriarum ictus ferè crebri sunt, imbecilli, tum vi tum temporibus inæquales. Adeò interdum frequentes sunt, ut, in carpo, modò centum, modò centum et triginta, imò etiam modò centum et quinquaginta, sexagesimâ quaque horæ parte, numerentur. Aliquando tremuli sunt: nonnunquam languidi, imò intermittentes; neque multò pòst, facie subitò erubescente, fiunt citatissimi, et, brevi forsan pòst, denuo tardiores et æquales. In temporibus intentæ admodum arteriæ moventur, atque *carotides* sæpe vehementer et creberrimè agitantur; dum arteriæ carpi imbecilliter micant et languidè: quod, utì HUXHAMO videtur, delirium impendere prænunciat.

xvii. Spiritus difficilis et laboriosus est; simulque æger trahit frequenter ex pectore suspiria, frequentibusque trepidat singultibus, necnon præcordiorum gravitate premitur.

xviii. Per totum morbum, spiritus fervidus est. Provectione verò morbo, fœtidus fit; atque dentium radicibus crusta haud raro nigra obducta conspicitur.

xix. Morbi initio, lingua plerumque mollis est, humida, et albido muco illita. Morbo verò progrediente, fit arida, hiulca, et lineis fuscis interstincta; vel, media ex parte, subfusca est, ex marginibus, colore naturalis. Exserta multùm intremiscit. Nonnunquam, per totum ferè morbum, humida est, atque, ex utroque margine, limbo sufflavo subviridive insignis. Haud raro, colore naturalis, splendet, et quasi polita apparet (c). Aliàs, ubi febris gravissima est, vel finem approxinuat, vel ubi os, et internæ fauces, non subinde gargarizata sunt; sordidissima est, nigra,

---

(c) Vid. CAMPBELL. *Observations on the Typhus*,
pag. 59.

nigra, rimosa seu sulcata, dura, et, sicuti
piscis cuticula, aspera et rigida: quo fit, ut
æger nequeat voces distinctè efferre, quales
auditu adstantes comprehendant.

xx. Permodica sæpe sitis est; interdum
verò importuna, imò insedabilis. Nonnun-
quam æger omnigenum potum aversatur,
assumptumve rejicit.

xxi. Fauces haud rarò dedecorant *aphthæ*,
quæ magnam ægro molestiam afferunt. Non-
nunquam etiam alvum ubique obsident;
atque cruentam movent dysenteriam, omnia-
que mala, quæ huic solent supervenire.

xxii. Alvus plerumque compressa est.
Variat autem, pro temperie ægri corporis:
namque, si, præ cubiculi calore, hoc calidum
est, plerumque astricta alvus est; sin, præ
eiusdem frigore, frigidum corpus, alvus soluta.
Observatu dignum est, alvum perinde esse
per totum morbum, atque initio erat.

xxiii. Dejectiones, quo tempore febris mitescere et declinare incipit, intolerandam ferè odoris fœditatem habent; et colore sunt virides, lividæ aut nigræ, haud raro cruentæ. Inter desidendum, æger intolerandis cruciatur torminibus. Hoc ferè tempore quoque, abdomen nonnunquam tumet et intenditur.

xxiv. Initio morbi, urina ferè pallida est; sæpe limpida; haud raro subrubra; interdum vapidæ cerevisiæ similis; in qua nihil subsidit, sed cui innatæ materia, quæ furfurem repræsentat. Sed, morbo provectione, maximè quando ægrum adducit in discrimen, urina est fuscior, interdum ferè prorsus nigræ, aliquando cruenta et fœtidissima. Si, sub finem, febris ad salutem inclinaverit, turbida urina fit, sed nihil sedimenti deponit.

xxv. Ineunte morbo, cutis sicca est, pallida, et adducta; deinde, præcipuè sub finem, sudore humida, qui fœtidissima est, et non adstantium

adstantium modò, sed ipsius quoque ægri, nares plurimùm offendit.

xxvi. Primâ incursione febris, calor modicus est ; illâ verò increscente, hic intenditur, atque manus summæ cuti admota permoles- tum calorem sentit, quem *calorem mordacem* medici nominant, quemque etiam sublata manus aliquantisper percipit.

xxvii. Mens, principio morbi, pigrescit, deinde non constat, tum delirat. Nisi verò temperies cubiculi, supra quām debet, calida est, aut maxima vis febris urgēt, mens non, ex toto, alienatur ; sed tantùm usquè eò turbatur, ut æger aliena nec clarè audita secum mussitet, linguâ hæsitans.

xxviii. *Typho* impliciti, inquieti sunt, anxii, atque insomnes. Nonnunquam, profectò, somniculosi sunt, et assidentibus somnum capere videntur : ipsi verò, quippe cùm nullius vigiliæ requietis sibi consciì sint, somnum accessisse negant.

xxix. " Sometimes," inquit HUXHAMUS, " the patients awake from their slumbers in a hurry and confusion, and presently recollect themselves, but forthwith fall into a muttering, dozy state again. Many, from their immoderate fears, seem to hurry themselves out of life, where little danger is apparent at the beginning: Nay, some will not allow themselves to sleep, from a vain fear of dozing quite away; and others, from the vast hurry, anxiety and confusion, they are sensible of, either during sleep, or at their waking."

xxx. Malis, quæ memoravimus, haud raro accidunt *petechiæ*. Hæ sunt maculæ, quæ modò rubræ sunt, modò subrubræ, aliæ lividæ, sed nunquam cutem exasperant. Exiguæ sunt, aliquandoque adeò confluentes, ut, brevi intervallo, cutis, perinde ac si unicolor esset, tantummodo solito rubrior appareat.

Dummodo

Dummodo autem propiore intuitu inspiciantur, earum interstitia conspicua sunt.

xxxii. Maculæ plerumque adeò parùm evidentes sunt, ut, nisi curiosè aspiciantur, non observentur. Confertissimæ sunt, in pectus et dorsum; in crura atque brachia, rariores; in faciem, nunquam ferme observabiles. Nonnunquam, quarto aut quinto die, apparent; aliàs, non ante decimum quartum. Nunquam decessum febris indicant; neque certò prænunciant mortem, quamvis signis annumerandæ sint, quæ gravem morbum urgere ostendunt. Quò magis purpurascunt, eò indicant majore periculo ægrum versari.

xxxiii. Aliquando maculæ, de quibus dicimus, non ante mortem apparent. Nulla iis constat diurnitas; sed, primùm ut evanescere incipiunt, æger haud rardò infrà transmittit nigra quædam, fœtida, et in quibus interpositus cruor strias repræsentat.

xxxiv.

xxxiii. Interdum, undecimo ferè die, decimove quarto, sudoribus profusis orientibus, quibus dissipantur vires, *petechiæ* evanescunt ; et succedit magna vis exiguarum albidarumque pustularum, quæ magnitudine semina miliaria simulant, sed nullam afferunt malorum quietem, vel saltem duntaxat minimam.

xxxiv. Nonnunquam, hic illic summæ cutis, vibices amplæ, quales virgæ seu verbera faciunt, paulò ante mortem conspicuntur.

xxxv. Adventante morte, oculi concavunt, seu in orbitas recedunt : nasus acutus : oris notæ minuuntur : facies pallida, aspectuque lugubris, atque cadaverosa seu **HIPPOCRATICA**. Æger manibus in veste floccos legit, fimbriasve diducit. Omnia offendunt. Tenebras oculis offusas videre videtur, atque manibus tentat carpere.

xxxvi.

xxxvi. Nunc omnia in pejus ruunt. Vires, quæ supersunt, emoriuntur. Animus marcat et labat. Oculi hebescunt, et illachrymant; in orbitas recedunt; neque clarissimam lucem percipiunt. Vox intercidit, vel adeò debilis est, ut adstantes exaudire vix possint. Nares, haud rarò, gingivæ, intesta-
na, aliæque corporis partes, sanguinem pro-
fundunt. Lachrymæ, nullâ causâ evidente,
genis defluunt. Pallent et livent ungues.
Defluunt capilli. Stomachus singultat. To-
tum corpus, sicuti jam mortuum putresceret,
magnam odoris fœditatem émittit. Præ om-
nium muscularum debilitate, æger ad pedes
subinde delabitur.

xxxvii. Partes simul corporis, in quas sæpius incumbit æger, gangrænâ haud rarò afficiuntur. Arteriæ intremiscunt potius, quàm micant; cùm earum motus adeò imbe-
cilles atque celeres sint, ut vix possint distin-
gui. At interdum tamen arteriæ se, mirum

in modum, tardè movent, imò, haud raro, motus prorsùs intermittunt.

xxxviii. Aures, quæ, principio morbi, plerumque levissimi sonoris impatientes sunt, nunc fiunt adeò hebetes, ut clarissimum sonum vix audiant. Extremæ partes membrorum inalgescunt. Intremiscunt manus. Singultant nervi. Demumque, vel omnium simul nervorum distentionibus vita abrumptur, vel, viribus exhaustis et emortuis, mortifero sopore extinguitur.

xxxix. Morbo, quem persequimur, constat neque vis, neque longinquitas. Rarissimè, ante quintum diem septimumve, finitur. Sæpe protrahitur ad decimum quartum, imò ad vigesimum.—Interdum, at rarissimè, sub finem, in summa cute oriuntur carbunculi, *bubones*, anthracesque, iis similes, quibus pestis corpus deformat.

xl. Quando febris optatò desinit, revalescens aliquandiu, de vertigine, auditûs gravi-

tate,

tate, aurium tinnitu, atque interrupto somño
conqueritur. Quinetiam, languidus admo-
dum et debilis est; haud raro, mente imbe-
cillus, et fatuus. Simul autem atque vires
aliquantulūm reviruerint, omnia hæc mala
paulatim evanescunt.

in modum, tardè movent, imò, haud raro, motus prorsùs intermittunt.

xxxviii. Aures, quæ, principio morbi, plerumque levissimi sonoris impatientes sunt, nunc fiunt adeò hebetes, ut clarissimum sonum vix audiant. Extremæ partes membrorum inalgescunt. Intremiscunt manus. Singultant nervi. Demumque, vel omnium simul nervorum distentionibus vita abrumpitur, vel, viribus exhaustis et emortuis, mortifero sopore extinguitur.

xxxix. Morbo, quem persequimur, constat neque vis, neque longinquitas. Rarissimè, ante quintum diem septimumve, finitur. Sæpe protrahitur ad decimum quartum, imò ad vigesimum.—Interdum, at rarissimè, sub finem, in summa cute oriuntur carbunculi, *bubones*, anthracesque, iis similes, quibus pestis corpus deformat.

xl. Quando febris optatò desinit, revalescens aliquandiu, de vertigine, auditûs gravitate,

tate, aurium tinnitu, atque interrupto somno
conqueritur. Quinetiam, languidus admo-
dum et debilis est; haud rarò, mente imbe-
cillus, et fatuus. Simul autem atque vires
aliquantulùm reviruerint, omnia hæc mala
paulatim evanescunt.

DE

EXTISPICIIS.

XLI. Quanti sit, morbida, quotquot in patefactis corporibus, quæ luce orbavit *typhus*, oculis obveniant, accuratè scire, satis appareat. His enim cognitis, non solùm luculentiore signorum rationem reddere possimus; sed etiam certius scire, quibus efficacissimè remediis medicamentisque leventur vel sanentur ea mala, quæ in partibus oriuntur; quæque, licet sint tantum signa morbi, tamen, periculosa sunt, atque, ni curentur, obstant, quò minùs hic ad sanitatem perducatur.

XLII. Cerebro patefacto, morbida, quæ insipientium oculis obveniunt, superquam satis

satis manifestant, quantum detrimentum ab hoc morbo acceperit. In quibusdam enim partibus, uti à PRINGELIO accipimus, vasa, quibus sanguis distribuitur, supra consuetudinem distenta conspiciuntur; in aliis, disrupta. Hic effusum ex arteriis serum introscientium oculis se videndum offert; illic, præsertim in sincipite, suppurata seu abscessus.

XLIII. Thorace aperto, pulmonum vasa, quæ sanguinem diffundunt, supra modum turgida apparent. Simul horum viscerum superficies, ex toto, vel ex parte, non modò solito rubrior est, verùm sanguinis quoque cooperta *lymphā*, quæ interdum commisit, ut pulmones *pleuræ costali* accreverint.

XLIV. Cor nonnunquam oppletur atque distenditur nigro et coacto sanguine; neque raro in ventriculis, itemque in magnis arteriis hinc enatis, conspiciuntur concreta, quibus polypodes veteres *anatomici* dixerunt nomen.

XLV. *Pericardium*, auctore LINDIO, plerumque superillinitur *lymphā*, ei per omnia simili, qua pulmones.

XLVI. Peste, quæ gravissima *typhi* sp̄ecies mihi videtur, mortuorum cor, et arteriæ majores, interdum ampliata, imò etiam rupta, inveniuntur (D). Intestina quoque signa exhibent, ex quibus constat, affecta, ante mortem, inflammatione, exulceratione, imò interdum gangrænâ fuisse.

XLVII. Hepar nonnunquam conspicitur admodum tumefactum, et vasa ejus sanguine nigro turgida. Vesica fellea plerumque plena est bile nigrâ aut subviridi.

D E

(D) Vid. CHENOT. *De la Peste.*

D E

D I A G N O S I.

XLVIII. Etsi, primo impetu, *typhus* aliis febribus haud dubiè similis sit; tamen, haud multò pòst, proprias sibi notas ostendit, quibus ab aliis satè distinguatur. Solus morbus, à quo medicorum multùm interest *typhum* incipientem dignoscere, *synocha* est; quæ, per duos tresve dies primos, *typho* adeò similis est, ut, haud rarò, peritissimi medicorum nesciant, utra febrium urgeat, accuratè discernere.

XLIX. Qui *typho* implicantur, eorum vires magis dilabuntur, magisque marcat animus, quàm eorum, qui *synochâ*; delirium maturiùs incipit, et mitius est; facies pallidior est, lugubrior vultus; arteriarum pulsus celerior, imbecillior,

imbecillior, atque frequentior; temperatior summæ cutis calor, minùs importuna sitis; urina copiosior, at minùs colorata. *Petechiæ*, porrò, haud raro *typho* ægrorum cutem deturpant, omnemque de morbo dubitationem ex medici animo tollunt.

L. Quinetiam, *synocha* festinantiùs, atque signis minùs dubiis, quàm *typhus*, adoritur. Ille morbus constitutione corporis robustos et validos, præ cæteris, incursat; hic, contrà, debiles plerumque et laxos. *Typho* laborantibus detractio sanguinis, aliæque exinanitiones, quippe cùm arterias, mirum in modum, submittant, magnopere nocent: dum iis, qui *synochâ* urgentur, plurimùm opitulantur.

LI. Delirium, porrò, quod illam febrem comitatur, ad tempus tollit, aliaque mala levat, vinum, aut opium, aut alia quæ cor stimulant et arterias: contrà, omnis incitatio nimios cordis arteriarumque motus, ac insaniam, intendit, quibus insignitur *synocha*. *Synocha*,

nocha, denique, *petechias* nunquam movet ;
typhus ferè semper.

LII. Medici, haud ita pridem, multum temporis triverunt, ut exponerent, quibus notis distinguerentur *typhus* et *synochus*. Sed, nostris temporibus, GREGORIUS, clarus in primis, aliquique medici multi nominis, contendunt, et, me judice, rectè, *synochum* duntaxat *typhi* varietatem esse ; quam proprietas quædam ægri corporis, aut impotentior tabes, aut minor cœli tempestatumve gravitas, efficit.

LIII. Nonnulli putant, pestem morbum esse à *typo* prorsùs diversum. Sed contraria opinio vero propior nobis videtur. Namque, ut, in utrisque, materiam ex corpore quomodo- cunque demere, æqualiter pariterque nocet ; ita, in utrisque, prosunt vinum cæteraque stimulantia. Utrique, denique, morbi eodem tabo nascuntur, neque, nisi vi malorum, quæ ægris afferunt, variare videntur.

LIV. Disputatum inter medicos est, idem, necne, morbus *typhus* sit cum febre puerorum. Contendunt quidam medici, hanc febrem *synocham* esse, atque oriri ex detimento, quod delicata genitalia, inter parturiendum, acceperunt. Nonnunquam verò partui supervenit, ubi non est, quamobrem, has partes læsas fuisse, opinemur. WHITIUS, MANCUNIENSIS, medicus præclarus, ostendit, febrem, in quam incidunt puerperæ, *typho* cùm signis tum curatione similem esse; atque, ni fallor, plerique nunc medici ad ejus sententiam accedunt.

LV. Alii quidam morbi sunt, quibus et *typho* quorundam signorum communitas est, *pemphigus*, nempe, et *cynanche maligna*. Sed notæ, quibus hi morbi à se invicem distinguuntur, itemque à *typho*, adeò fusè et luculentè à CULLENO expositæ sunt, ut eas, hic loci, recensere supervacaneum esset.

D E

PROCLIVITATE.

LVI. Experientiâ plûs satis constat, corpus, quo magis debilitatum sit et relaxatum, eo aptius esse, quod tabificâ materiâ afficiatur. Quo fit, ut medici annumeraverint causis, quibus in *typhum* proclives redduntur homines, omnia, quæ corpus infirmant et debilitant. Præcipua ex his, et quemadmodum corpus afficiant, nunc ordine et quàm brevissimè dicam.

LVII. *FRIGUS*,—seu, quod idem est, caloris penuria, tam animalibus, quàm terrâ natis, nocivum est. Hoc enim, si simul adjuvet humor, hominum corporibus insigniter nocet.

Motus

Motus arteriarum tardat: animum demittit: ubique corporis, sensum molestum movet: et, denique, pro vi et diurnitate, plus minus debilitat.

LVIII. Quin sedandi vi polleat frigus, haud dubitandum est. Potest enim, modo sati^s vehemens sit, non solum partium sed etiam totius corporis vitam extinguere: et, quando consideramus, quam necessarius ad vitam animalium sit calor, dubitare non possumus, quin frigus semper, plus minus, eorum corpora sedet (F).

LIX. Frigus, haud longo tempore, animalium corpora, ex toto, stupefaceret, nisi calorem generandi facultate pollerent; ob quam, se sati^s calida conservare possunt, etiamsi ambiens a^re, atque vicina corpora, ipsis sint frigidiora.

LX.

(F) Vid. CULLEN. *First Lines*, vol. 1. p. 133.

LX. *CALOR*—modicus necessarius est, non solum ad ortum, sed etiam ad incrementum et vigorem, tam animalium, quam eorum quæ terræ stirpibus inhærent. Gratâ enim vice veris et *FAVONII*, omnia, quæ alit alma tellus, gemmare incipiunt, atque æstivo calore florēt; sed, senescente autumno, marcent ac deflorescunt, neque raro hiemalibus frigoribus moriuntur.

LXI. Caloris autem sive nimia vis, sive nimia longinquitas, cum animalia, tum terrâ nata, laxat, languefacit, et infirmat; eoque magis et citius, quo major eorum latitudo ei objicitur.

LXII. Nimum calorem debilitare, satis inter omnes constat, qui attento animo animalia et plantas observant. Quippe, per torrentes æstus æstivos, illa, potissimum meridiano tempore, languescunt; anhelant; atque opacum frigus captant, ubi vires recreentur. Eodem tempore, plantæ, viribus languentibus, capita

capita demittunt; folia flaccēt; languescunt viriditas et pulchritudo: atque, quotquot fabricā absolutiores sunt, irritabilitate et motibus interquiescentibus, quasi somno consopiantur. Sic meridie obdormiscunt *dionaea muscipula*, *mimosa pudica*, *bedysarum gyrans*, et si qua similia.

LXIII. *VITA IGNAVA ET SEDENTARIA.*—Quātūm ad incolumitatem corporis et animi conducat modica utriusque exercitatio, ignorat nemo. Verūm vehemens tamen nimisve longa, uti animi intentio, ita corporis exercitatio, hominibus adeò non confirmat prosperam valetudinem, ut eos potius laxet atque debilitet. Neque, profectò, minùs tam animi quām corporis saluti et firmitati nocent torpida socordia atque segnitia. Ita enim homines natura finxit et fabricata est, ut eorum animos enervent, pariter et corpora effœminent, inertia et pigritia.

LXIV. *ABSTINENTIA.* — Quotidianâ experientiâ et observatione satis constat, muneribus peragendis, quæ ad vitam et salutem necessaria sunt, non humores modò animalium corporum, verùm solidas quoque partes, quotidie dissipari; ac, ni amissa repensaret quotidianum alimentum, brevi fore, ut corpora, et cum iis vita, dilaberentur.

LXV. Ne hoc accidat, beneficio providentissimæ naturæ non solùm impellimur fame et siti ad cibos quotidie et potus assumendos, quibus cùm ipsæ impleantur, tum reparentur et sustineantur vires; sed etiam organis instruimur, quibus assumptum alimentum, per varias mutationes, in sanguinem perficiatur, et hinc in varios accommodetur corporis usus.

LXVI. "A due proportion of aliment," inquit GARDINERUS, "removes the disagreeable sensation of hunger, and that faintness with which it is always accompanied. Proper food, likewise, gives a stimulus of

" an

“ an opposite kind to the nerves of the stomach, by which they acquire additional strength and firmness ; and, as the whole system sympathizes with the stomach, the same effects are extended to every part of the body, and enable us to renew our labours with fresh vigour (F).”

LXVII. Quòd si alimentum vel nimis parcum sit, vel eâ naturâ, ut non satis nutriat, corpus debilitetur necesse est ; propterea quòd nutrimentum non sufficit ad partes reparandas, quæ, per innumeros exitus, dissipantur.

LXVIII. *VIGILIA.* — Quanquam cibus et potus, itemque alia stimulantia, eâ assumuntur copiâ, quæ vitam sustineat ; tamen neque vita neque valetudo diu conservari potest,
nisi

(F) Vid. GARDINER. *Animal Economy.* pag. 30.

nisi, constitutis à natura temporibus, vigiliæ succedat recreans somnus. Innumera enim, quibus nostra interdiu corpora incitantur, adeò vires exhauriunt, ut nocturna quies et gratus somnus necessaria sint ad vires adeò reficiendas, ut apta evadant, quæ, postero die, incitantibus moveantur.

LXIX. Quum ita sit, insomnia longa, aut somnus frequenter divulsus, aut somnus nimis nimisve brevis, corporibus nostris plurimum nocet: quippe vigiliâ diutinâ, aut somno interrupto nimisve brevi, vires exhauriuntur; solidæ partes relaxantur; atque plurimum labefactatur corporum constitutio.

LXX. *INTEMPERANTIA.*—Quantum ad salutem et animi et corporis conferat temperantia, omnes medici uno ore consentiunt. Paucitamen, nostris temporibus, temperantiam colunt. Ferè unus enim hominum quisque, pro facultatibus, exquisitis dapibus mensas ornat; atque, sicuti duntaxat viveret ut esset,

sese opiparis cibis et potibus quotidie ingurgitat.

LXXI. Quantum cum animi tum corporis sanitati noceat talis vivendi ratio, quis ignorare potest? Namque jejonus ventriculus, quem nondum enervavit luxuria, vulgaria et simplicia raro temnit, dum sumptuosas conditasque dapes fastidit; atque omnia animalia, praeter homines, natura duce, famem atque sitim opperiuntur, neque nisi simplicissimo alimento et potu cupiditatem cibi et potus explent.

LXXII. Nostrâ præterea ætate, vina, distillati ministro igne liquores, atque liquores fermentati, *CEREVISIÆ* dicti, luxuriæ incitamenta sunt; et à ventri obedientibus bibuntur fœcundis calicibus, ut lassum ventriculum accendant. Hujusmodi humores, quamvis, dum vigent et valent hominum corpora, raro nocerent, modò temperatè adhiberentur; tamen nunquam non intemperatis et temulentis

lentis plurimùm nocent. Humana enim corpora ita constituit Natura, ut stimulantia, nisi immodica sint, iis vigorem impertiant; sed, stimulatione languescente, animus pariter et corpus, sicut delassata, tantùm torpeant, quantum antè incitabantur, neque, nisi multò pòst, naturalem redipiscantur valetudinem.

LXXXIII. Hinc satis elucet, quamobrem omnia, quæ animum et corpus nimis instigant, eadem, fatiscente instigatione, debilitent. Hujus generis sunt intemperantia cibi et potûs, nimis frequens concubitus, mens in studia nimis intenta; itemque nimii quidam motus animi, velut ira, gaudium, et si qui similes.

LXXXIV. Militia VENERIS, si immodica sit, ultra quam vires pati possint, mirum in modum, cùm corpus debilitat, tum hebetat animum. Non solùm enim voluptate et jucunditate, quibus sensus perfundit, nervos et cerebrum nimis incitat, et sic et animi et corpo-

ris languorem inducit; sed nimio dispendio seminis, quod in frequente nimis congressu accidit, partes infirmat supraque modum deplet, quarum vigor et plenitudo ad salutarem totius corporis animique incitationem prorsus necessaria sunt. Quantum corpus relaxet et infirmet nimius congressus **VENERIS**, clarè constat ex eo, quod literis mandavit **DIEMBROKIU**S; eos nempe, qui nuper connubio juncti sunt, esse, præ cæteris, grassantibus morbis opportunos.

LXXV. EXINANITIO NIMIA.—Modica vasorum plenitudo, ad salutem tutam et integrum conservandam, prorsus necessaria est. Namque, quandocunque humores, ultra modum, minuntur, vasa sese contrahunt, atque debilitas, pro humorum penuria, supervenit. Hinc fit, ut magna profluvia sanguinis atque alvi, et profusus sudor, vires dissipent, atque corpus simul infirment et animum.

LXXVI. *ANIMUS DEMISSUS.*—Utrum corporeus animus sit, an incorporeus, acriter inter philosophos disputatum est, atque etiamnum disputatur. Incorporeum esse, mihi, confiteor, verisimilius videtur. Ignoro autem, quemadmodum animus, in quo inest nihil terrenum et concretum, agere possit in terrenum et concretum corpus. • At hoc tamen sat sì constat, tantum corpori consensum esse cum animo, ut ex hujus perturbationibus illud plerumque malè afficiatur.

LXXVII. Quum ita sit, haud mirum est, quibusdam animi affectibus motibusque, veluti metu, mœrore, livore, mœstitiâ, desperatione, aliisque, quos nominatim memorare supervacaneum esset, mirum sæpe in modum, macerari corpus. Enimvero, quando turbatur animus, haud insolitum est, faciem pallere ; arterias imbecilliter micare ; extremitates membrorum intremiscere ; oculos illachrymare ; et fæces atque urinam, sine voluntate,

voluntate, egeri: quæ utique omnia, debilitatis indicia sunt.

LXXXVIII. *PRÆGRESSI MORBI.*—Quorum corpora multùm debilitata sint, necdum satis convaluerint, ii sanè apti, præ validis, sunt, qui ex tabo quolibet morbum nanciscantur.

LXXXIX. Quum omnes causæ, quas memoravimus, vires, tam corporis quàm animi, rectà haudve rectà labefactent; concludere liceat, quotquot mortales utcunque debilitent, ea in *typhum* proclives facere, atque proclivitatem, pro debilitate, majorem esse aut minorem.

LXXX. Priusquam hanc rei nostræ partem relinquimus, haud alienum erit interdicere, mortales, inter pubertatem et trigesimum quintum vel quadragesimum ætatis annum, aptiores esse, qui tabe inquinentur et in febrem incident, quàm aut minores natu aut majores; atque infantes, nondum sexennes, rarissimè *typho* corripi.

LXXXI. Phthisicos, itemque hydropicos,
proprietas quædam corporis, quam verbis de-
scribere non possumus, mirum in modum,
tutatur à tabo, quo *typhus* concitatur.

DE

CAUSIS EXCITANTIBUS.

LXXXII. Etsi opinentur multi scriptores, *typhum* persæpe excitari vaporibus, quos exhalant putrida, sive ea quæ haud ita pridem ad animalia pertinebant, sive ea quæ à terra per stirpes alebantur; tamen nobis videtur, *typhum* his solis raro moveri.

LXXXIII. SWIETENIUS, auctor gravis et præclarus, hac de re dicit his verbis :
“ Illos, qui coria animalium ad varios usus
“ parant, illos, qui gluten ex animalium par-
“ tibus conficiunt, perpetuò inspirare aërem
“ putridis exhalationibus inquinatum, et ta-
“ men vivere satis sanos. Fœtor autem tan-
“ tus est in his locis, ubi talia opicia per-
“ aguntur,

“guntur, ut vel transeuntibus offendat.
“Immò, observatum fuit, aërem putridis ef-
“fluviis repletum, fuisse pestis remedium
“ (G).”

LXXXIV. Quinetiam, certior factus sum à familiari amico, qui, per complures annos, cadavera incidere et rimari consuevit, ne unam quidem febrem putridis exhalationibus ortam esse; etiamsi et ipse, et ii quos incidenti arte instituit, sese, per multas quotidie horas continuas, objicerent vaporī orto ex cadaveribus, sæpe adeò putridis, ut intolerandam, maximè advenis, quibus insolita erat, odoris fœditatem emitterent.

LXXXV. Verùm, etiamsi *anatomici* corpora, quæ, uti ea ab amico incisa, non morbis pestilentibus exanimata sunt, impunè secent; ta-

F

men

(G) Vid. SWIETEN. *Comment. in BOERHAV. Aphorism.* tom. v.

men caveant, ne ea patefacent, quæ vitâ or-
bârunt pestiferi morbi. Hæc enim ferro et
impiis manibus violare, nefas est, aut pretium
est mori.

LXXXVI. Haud ita pridem omnes, et etiam-
num, credo, plurimi, existimant, subitam mor-
tem, quam nonnunquam afferunt exigua vul-
nera, vel puncturæ, inter cadavera ferro pa-
tefacienda acceptæ, oriri ex putrida materia
absorpta ex vulneribus puncturisve, atque de-
lata in sanguinem.

LXXXVII. Hæc verò opinio nihil habet fir-
mitatis. Mors enim haud rarò accidit, qua-
draginta haud amplius horis, post acceptum
vulnus; neque verisimile est, absorptam pu-
tridam materiam posse, tam brevi tempore,
per vasa bibula in sanguinem deferri, et hunc
usque eò vitiare, ut febrem moveat. Inter-
dum, porrò, accidit, ut ex vulneribus, quæ
influxit ferrum tabo non turpificatum, eadem
prorsùs mala oriantur.

LXXXVIII.

LXXXVIII. Quanquam ostendere conatus sum, vapores, quos exhalant animalium cadavera excrementaque, plerumque, per se, ad *typhum* concitandum inefficaces esse; tamen non mihi in animo est affirmare, humano corpori nihil nocere. Contrà, puto, putrescentia sedandi seu debilitandi facultate pollere; quippe cùm ⁱⁱ, qui iis diu objecti sunt, haud raro nauseent, vomant, facie pallidâ sint, animo demisso; aliisque præterea malis vexentur, qualia sedantia afferre solent. Cùm ita sit, haud scio, annon exhalationes ex putrescentibus animalium corporibus interdum, licet rariùs multò, quàm vulgò creditur, febrem moveant; præsertim in iis hominum, qui aëra impurum spirare non assueverunt.

LXXXIX. Nunc satís supèrque constat, febres intermittentes ex anhelitu paludum pa-lustriumve locorum oriri, quem calor movet. Taliū verò locorum exhalationes rarissimè,

si

si unquam, *typhum* excitant; quamvis haud ignorem, aliter videri quibusdam auctoribus.

xc. Nonnulli etiam putant, *typhum* interdum effici alimento putrescente, vel alioquin insalubri; affectibus animi contristantibus; frigore cum humore; et, si qua, similibus. Hæc autem, meâ opinione, plerumque nihil, præterquam corpus humanum huic morbo opportunum faciunt. Veruntamen haud scio, annon interdum, modò alia simul adjuvent, ipsam febrem concitent.

xci. Ut putemus multas causarum, quibus *typhum* concitari putant nonnulli auctores, ad concitandum inefficaces esse, idcirco inducimur: quòd multa millia hominum iis quotidie objiciuntur, neque tamen in hanc febrem incidunt: quòdque philosophiæ dissentaneum est, uni harum causarum cuique vim ei similem attribuere, qua pollet tabum id, quod in corporibus, quæ impleverit, nunquam non, modò proclivia quomodocunque redditæ fuerint, *ty-*

phum

phum concitat; quodque, si qua nutrimenta ejus vim accenderint, vel robustissimos validissimosque hac febre afficit; præter rarissimos quosdam, qui quadam corporis constitutionis felicitate gaudent, quæ eos à maxima hujus tabi vi, quanta enimvero *PESTEM* concitet, prorsùs tutatur.

xcii. Huc accedat, quòd nemini, quantùm scimus, in mentem venit medicorum, *pertusim*, *cynanchen malignam*, *variolam*, *rubeolam*, cæterosque morbos pestilentes, quibus obnoxii sunt mortales, diætæ insalubri, metui, terrori aliisve animi ægritudinibus, aut frigori, imputare. Hæc, enimvero, mortalium corpora apta reddant, quæ tabum pestilens penetreret et inquiet, sed nequeunt, per se, pestilentiam concitare.

xciii. Quum ita sit, nonne æquum est concludere, *typhum*, pariter atque alii morbi pestiferi, tabe quadam speciali oriri? Inter hanc verò tabem, et eam qua enascuntur alii quidam

quidam pestilentes morbi, veluti *variola* et *rubeola*, hoc interest; quod non perennis est, sed identidem extinguitur, deinde humore, calore, impuro aëre, hominum pecudumque colluvie, aliisque forsitan nondum cognitis, regeneratur, atque contagione mortalium corpora labefacit.

DE

TABI ORTU ET EFFECTIBUS.

xciv. Diu cùm medicis, tum medicinæ imperitis, notum est, halitum perpetuò oriri, non solùm è summa cute, sed etiam, inter animam reddendam, ex pulmonibus. Hic halitus, dummodo in aëra communem dispergatur, animalium corporibus haud nocet. Si verò cumulatur, circa corpus unde emanavit, vel in locis quæ non habent aëris perflatum, acer-rimum venenum fit ; atque, modò hominum corporibus admoveatur, febrem, quam persequimur, concitat.

xcv. Subtilissimum venenum sic genera-tum, et in sacram *typhi* causam conversum aut modificatum,

modificatum, *CONTAGIO* à scriptoribus, **LATINI** sermonis integritatis parùm studiosis, nomenatum est. Potest autem rectius *TABUM*, seu *TABES*, appellari.

xcvi. Talem esse causam *typhi*, satis superque constat ex iis, quæ, de hac febre in carceribus quibusdam valetudinariisque grassante, observandi occasio medicis dudum oblata est. Nulla enim, apud medicos, dubitatio relinquitur, quin orta hæc febris sit tabo, ab ipsis corporibus ibi detentis generato, atque sic orta, contactu, et ministeriis in vicem, vulgariter. Neque, profectò, dubium est, quin, in aliis itidem locis, hujusmodi tabum generetur, fiatque sacerrima *typhi* origo.

xcvii. Tabes autem *typhi* genitrix, non, sicut ea qua oriuntur alii quidam morbi pestilentes, perennis est; sed, modò non alatur corporum humanorum, vestitûs, loci, odoris fœditate, aliisque quotquot vim ejus pestiferam foveant, prorsùs interit, neque, nisi hæc

ad

ad regenerandam conspirent, unquam renascitur.

xcviii. Si attento animo consideramus, qua naturâ sint febres tabe ortæ, verisimilium apparebit, communem omnium tabem genitricem, esse tetram quandam vim exhalationum humanorum corporum, seu, ut ita dicam, vitiositatem. Quippe vi duntaxat signorum inter se differunt; prout, forsitan, tempus anni, cœlum, prægressa ægri corporis valetudo et constitutio, et si qua similia, genitricis tabis vim mitigaverint aut intendent (h).

xcix. Quum tabum, quo concitatur *typhus*, subtilius sit, quàm quod sensu percipi possit, ejus vires, tam *physicalas* quàm *chymicas*, ferè prorsùs ignoramus. Interdum verò odoris fœditas, quæ aut comes ejus est, aut proles,

G

nares

(h) Vid. CULLEN. *First Lines*, vol. 1.

nares gravissimè offendit. Sed, in re tanta,
LINDIUM, gravem sanè auctorem, pro me,
ponam.

c. "In discoursing" (inquit) "with several, who have been infected by patients in contagious fevers, they generally compared the first impression to an earthy disagreeable scent, received into the stomach, as from a grave newly opened, but not quite so raw as the cadaverous stench ; and the effects of it, shivering and sickness, were instantaneous. This is a particular smell, which cannot be well described ; but it is well known to the attendants about the sick. Some compare it to that of rotten straw ; or it sometimes most nearly approaches to the disagreeable affecting scent from a person labouring under the small-pox, at their turn, though not quite so strong (1)."

cI.

---

(1) Vid. **LIND.** on *Fever and Contagion*.

c*l*. Etiamsi tabum, quo concitatur *typhus*, adeò subtile sit, ut sensu non percipiatur ; tamen certò scimus, eâ naturâ esse, ut vi suâ non solùm vestes omnes penetret, sed etiam metallis, parietibus tabulatisque ædificiorum, itemque parietibus constratisque navium, adhæreat.

c*ii*. Corpora, quæcunque sint, tabo imbuta, à medicis *FOMITES* nominantur. Tabum, his fomitibus exceptum, non solùm diu retinetur, sed, quod mirum in primitis est, majorem vim febris concitat, quàm ipsæ exhalationes ex corporibus hominum eâdem pestilentiâ infec-tis.

c*iii*. An major fomitum pestilitas majore vi tabi in exiguo loco collectâ efficiatur ; an fermentatione quadam, quam subiverit, qua-que se multiplicaverit ; an alia quavis muta-tione, quæ ejusdem vitiositatem auxerit ; nondum certò cognitum habent medici.

civ. Quanquam, uti suprà diximus, tabum, quod *typhum* concitat, itidemque alia quædam, aëre cœli dissipantur, eique commista innatant; tamen observatu dignum est, nunquam pestilentias, suam quodque, movere, nisi sint prope fontem unde emanaverint, inquinata, nempe, hominum corpora, aliave quæ horum exhalationibus polluta sint (k).

cv. Fieri autem potest, ut inquinata corpora, quæ ipsa *typho* non laborent, aliis tamen corporibus tabum communicent. Namque, anno redemptæ hominum salutis millesimo quingentesimo septuagesimo septimo, in judiciis **OXONIENSIBUS**; et, anno millesimo septingentesimo quinquagesimo, in judiciis **LONDINIENSIBUS**, quæ in foro juridico habita sunt, quod, ipsorum linguâ, *OLD BAILEY ANGLI* nominant; rei rerum capitalium, qui, co-
ram

(k) Vid. **CULLEN**. *First Lines*.

ram judicibus, causam dixerunt, quorumque corpora et vestitus inquinata tabo in carceribus fuerant, quamvis ipsi *typho* non laborarent, multos tamen in consessu contagione labefecerunt.

cvi. Sed unde accidit, ut hi facinorosi non ipsi *typho* corriperentur, in carceribus, quibus detinebantur? Explicatu haud difficile est. Quippe fieret, ut in Tullianis incultu, tenebris, odore foedis, per hebdomadas, fortasse etiam menses, detenti, putrescentibus exhalationibus sensim cumulatis paulatim adeò assuescerent; ut hinc detrimentum haud magis acciperent eorum corpora, quam offenduntur coriariorum nares odore fovearum, quibus depsuntur coria, aut nares opificum candelarum, odore rancidi sebi (L).

cvii. Cognitis malis, quæ, OXONIÆ et LONDINII in consessu judicum, acciderunt,
satis

(L) Vid. HEYSHAM. *On the Jail Fever.*

satis superque apparet, tabum, quo concitatur *typhus*, posse in loca, complures ulnas distan-
tia, flabro diffundi, et nihilo tamen minus
hanc febrem movere. Namque exhalationes,
quas aer, per apertam fenestram intromissus,
secum ex reorum corporibus attulit, eos,
quotquot hic afflavit, in remotissimis fori par-
tibus, tabo infecerunt; et, quotquot infecti,
febre correpti sunt.

c^{viii}. Dubitari non potest, quin cœli con-
ditionibus quibusdam *typhus*, haud secus at-
que aliæ pestilentiae, ingravescat et vulgetur,
atque aliis mitescat et inhibeatur.

c^{ix}. Cœli siccitas, uti videtur, pestilentiis
vulgandis haud idonea est. In ora enim ma-
ritima AFRICÆ, dum spirat ventus, qui, mi-
rum in modum, omnia exsiccat, quemque, ip-
sorum linguâ, *HARMATTANAM* indigenæ appel-
lant, pestilentes morbi sistuntur, atque homi-
nes à febribus plerumque profluviisque reva-
lescunt.

cx. *Typhus*, qui, in temperatioribus regionibus, tam frequens est, calidioribus languescit; atque, inter solstitiales metas, prorsùs interit cœli ardoribus. Contra ea, acerbissimo frigore vis ejus nihil levatur. Imò frigus, modò aër concretus et humidus adjuvet, nocendi potentiorem reddit.

DE.

DE

TABI INTROITU.

CXI. Quâ viâ tabum corpus ingrediatur, nondum inter auctores convenit. Nonnulli contendunt, unâ cum spiritu in pulmones trahi, et hinc, per vasa absorbentia, transmitti in circumfluum sanguinem. Aliis placet, ex communi aëre absorberi bibulis vasis in summam cutem patentibus, et hinc in sanguinem deferri. In stomachum, ut aliis videtur, unâ cum saliva et alimento devoratur; unde, per vasa absorbentia, in sanguinem invehitur.

CXII. Verùm, etiamsi medici intenderint omnes nervos, ut has sententias, aliam autem
alii,

alii, argumentis confirmarent, res tamen non solùm integra etiamnum manet, sed etiam controversa et perobscura.

CXIII. Etsi multi medicorum existimârunt, tabum, unde oritur *typhus*, corpus penetrare, per vasa absorbentia, quæ in pulmonum fistulas et vesiculas patent, tamen subdubito, unquamne hac viâ corpus ingrediatur. Potest, enimvero, fieri, ut spiritus tabo inquinatus trahatur in pulmones; sed, quandoquidem hinc, momento ferè temporis, emittitur, tempus, meâ opinione, non datur, quo vasa bibula tabum absorbeant. Quinetiam, si, per pulmones, tabum corpus intret, quomodo fit, ut illi non primum et gravissimum hinc detrimentum accipient?

CXIV. Mihi itidem dubium videtur, per vasa, necne, bibula, quæ patulis osculis in summam cutem hiant, tabum introëat. Namque pestilentes morbi, quotquot insitione vulgan-

tur, veluti *variola*, *rubeola*, aliquae, initio in parte, ubi insitum tabum sit, solâ consistunt; neque, nisi sex, octo, decemve post dies, imò nonnunquam multo plures, quâm introductum tabum est, afficiunt totum corpus. Contrà, tabum, ex quo *typhus* enascitur, totum haud raro hominem, protinus ferè ut admotum corpori est, malè afficit; et ferè semper diu antè, quâm posset, per vasa absorbentia, invehi in irrequietum sanguinem, aut tantâ copiâ in vitalia, quanta his detrimentum afferret.

cxv. Præterea, si tabes, per cutem, corpus intraret, verisimile est, ferè semper partem summæ cutis, cui admota esset, aliquo malo affecturam. Quid enim tutaretur cutem, ne quid mali acciperet à materia tam pestifera, quæ in corpore, quod vi suâ impleverit, gravissimum morbum concitat?

cxvi. Quum ita sit, mihi verisimillimum videtur, tabem, ex qua *typhus* oritur, unâ cuin saliva

saliva et alimento in stomachum devorari, atque hinc, per vasa absorbentia, irrequietum transmitti in sanguinem. Quippe concurrunt multa, quæ hanc opinionem confirmare videantur.

CXVII. Paulò enim pòst, quàm homo tabo expositus est, stomachus imbecillus fit, et ad cibos perficiendos invalidus. Quinetiam, oblatum alimentum fastidit, neque rarò assumptum protinùs rejicit. Eodem ferè tempore, ob consensum, qui, per nervos, ei est cum stomacho, caput dolet, et vertigine afficitur. Ob similem, porrò, consensum, sumnum corpus horror percurrit, vicissimque calor insolitus. Ubique, denique, corporis, magna nervorum invaletudo est, propterèa quòd participes fiunt infirmitatis ventriculi.

CXVIII. Quinimo, *tabacum*, aliaque quæ homines mandere solent, ut salivam moveant, impediunt, quòd minùs eorum corpora tabo inficiantur,

inficiantur, atque sic à *typho* tutant. Quo autem modo hoc faciant, nullum sanè novimus, nisi quòd committendo, ut sæpiculè exspuatur saliva, obstant, ne tabum devoretur in stomachum.

DE

T A B I A C T I O N E.

cix. Quoniam ex notis, quibus *typhus* insinatur, plūs satīs constat, tabum, quo concitatur, mirum in modum, corpus debilitare, id profectō, de quo inter omnes ferē medicos consentitur; non videtur necessarium, ut, de hac rei nostræ parte, multa dicamus. Satīs erit, argumenta, quæ adduxit CULLENUS, citare; cùm præsertim videantur omnes ferme numeros habere veritatis.

cxx. "To render our doctrine of fever," inquit hic auctor præclarus, "consistent " and complete, it is necessary to add here,
" that

“ that those remote causes of fever, human
“ and marsh effluvia, seem to be of a debili-
“ tating or sedative quality. They arise
“ from putrescent matter. Their production
“ is favoured, and their power increased, by
“ circumstances which favour putrefaction,
“ and they often prove putrefactive ferments
“ with respect to the animal fluids. As pu-
“ trid matter, therefore, is always, with re-
“ spect to animal bodies, a powerful seda-
“ tive, so it can hardly be doubted, that hu-
“ man and marsh effluvia are of the same
“ quality; and it is confirmed by this, that
“ the debility which is always induced,
“ seems to be in proportion to the other
“ marks that appear, of the power of those
“ causes (M).”

DE

(M) Vid. CULLEN. *First Lines.*

D E

P R O G N O S I.

cxxi. Indicia, quæ spe consolantur, sunt lingua nitida et humida; moderatior sitis; saliva solito uberior, absque *aphthis*; cibi cupiditas; modicum alvi profluvium, præcipue, si, quæ descendunt, sunt felle suffusa; sudores tepidi, sponte orti, et per totum corpus æquales; remissior sunimæ cutis calor; pustulæ scabiosæ, circa os, nares, auresve, ortæ; arteriarum motus validiores, at tardiores; dolor capitinis vino aliisque stimulantibus levatus; vires ferè integræ vel duntaxat paululum fractæ; delirium, quod neque maturè nascitur,

nascitur, neque natum semper urget; levior sopor (n); abscessus in glandulis *parotidibus*, axillaribus vel inguinalibus; papulæ albidae, miliariæ, quas neque antecesserunt, neque comitantur, profusi sudores; papulæ rubræ, pruriginosæ, et vesiculæ aquâ plenæ, in dorso atque pectore; morbus, ultra undecimum diem protractus; gravitas auditûs, præcipue si supervenerit auris abscessus; in proiecto morbo, urina turbida, copiosa, in qua quædam subsidunt.

cxxii. Signa, contrâ, quæ metu terrent, sunt facies pallida, cujusque notæ minuuntur; sordida, aridaque lingua; insedabilis sitis; spuma oris; *aphthæ* livescentes, aut nigricantes, cum tetris faucium ulceribus; devorandi difficultas; vomitus materiæ nigrae et fœtidæ; singultus; alvus fluens, atque

---

(n) Vid. CULLEN. *First Lines.*

atque ea, quæ excernuntur, perliquida, cruenta, et fœtida; pulsus arteriarum imbecilles, creberrimæ, exiguissimæ, et compressu faciles; ultima corporis infirmitas; delirium ferox et continuum, potissimum si mature accedat; oculi hebetes, et aspectu vitrei, qui-que caligant; dolores in capite orti, aut in thoracis visceribus, aut abdominis; defectus animæ, quoties æger erigitur; spirandi difficultas, sine ullo malo pulmonum; anima fœtida; sudores gelidi, lenti, in partibus orti; cutis fervida et arida. Eadem mors denunciatur, ubi æger in veste floccos legit, fimbri- asve diducit; ubi brachia et pectus subinde nudat; ubi urinam subatram, fœtidissimam- que reddit. Illa quoque mortis indicia sunt, sudores profusi et fœtidi; crux sub cute ef- fusus, *petechiasque*, aut maculas, aut vibices repræsentans; tumidum intentumque abdo- men: aut si extremitates membrorum inal- gescunt, in hisque cutis adducitur; si æger

suæ mentis non est, supinusque assiduè cùbat; si genua contrahit, et deorsum ad pedes subinde delabitur. Sanguinis etiam profusiones ex variis corporis partibus; oculi rubri, et truces; cadaverosus totius corporis fætor; mingendique impotentia; mortem subesse testantur. Neque is servari potest, cujus oculi illachrymant; cujus urina atque fæces, sine voluntate, egeruntur; qui, alto sopore obrutus, assiduè dormit. In præcipiti verò jam esse, denunciant, nervorum singultus; manuum exsertæque linguæ tremores; atque muscularum convulsiones.

DE

SIGNORUM RATIONE.

CXXIII. *DEBILITAS*,—quæ nunquam non *typbum* comitatur, ex cerebri omniumque nervorum invaletudine oritur; quam efficit tabum, quo hæc pestilentia concitatur.

CXXIV. *ARTERIARUM PULSUS*—in carpo debiles sunt, propterea quòd, præ debilitate, cor et arteriæ majores nequeunt in extremas partes corporis satis magnâ vi et copiâ sanguinem diffundere.—Cerbri sunt, ob nimiam cordis arteriarumque irritabilitatem, et ob sanguinem, in extremas partes distributum, solito parciorem.—Cùm vi tum temporibus inæquales

inæquales sunt, quia, ob nimiam irritabilitatem, ventriculi cordis sese priùs contrahunt, quām satīs repleti sunt.

cxxv. *CALOR INTENSUS*—fit, quia exhalantium arteriarum extremitates, quippe cùm contractiores sint, quām ex consuetudine, non, utī solebant, halitum emittunt; quo fit, ut calor, qui in partibus interioribus generatur, nequeat summā cute emanare.

cxxvi. *DOLOR*—capitis, dorsi, aliarumque corporis partium, oritur ex languidiore in his partibus sanguinis motu, quām, sano corpore, solebat. Ineunte enim *typho*, ubi debilitas non ita magna est, molestiæ tantummodo sensus in his partibus percipitur; sed, incremente morbo, et fugientibus viribus, molestia usque eò augetur, ut dolor fiat. Interdum autem capitis, thoracis, aliarumve partium dolores, sanguine in his, præ cæteris, partibus cumulato concitentur.

cxxvii.

cxxvii. *PETECHIAE*—efficiuntur sanguine, quem, præ debilitate et laxitate, arteriæ exhalantes, sub cute vel cuticula, effundunt.

cxxviii. *LUCIS ET SONI IMPATIENTIA*—oritur ex acerrimo sensu *nervorum, opticorum et auditoriorum*, quem nimius sanguis movet.

cxxix. *VITREI ASPECTU OCULI*—sunt, propterea quòd, ob debilitatem, extremæ arteriæ oculorum et palpebrarum humorem exhalant, cùm parciorem tum tenaciorem, quàm ex consuetudine.

cxxx. *PALLIDA URINA*—est, ob spasmum, uti putatur, quo arteriæ renum afficiuntur.

cxxxii. *VOCIS SUPPRESSIO AUT INFIRMITAS*—efficitur resolutione aut infirmitate *nervorum laryngis*.

cxxxii. *EXTREMITATUM FRIGUS*—est, quòd cor et magnæ arteriæ usque eò debilitantur, ut non possint in extremas corporis partes sanguinem satis magnâ copiâ distribuere. Quoniam enim sanguis vehiculum est, quo calor

calor totum corpus percurrit, fieri non potest, quin, qua in parte sanguis deficiat, in ea itidem deficiat calor.

CXXXIII. *SITIS*—urget, quia, ob spasmum, quo afficiuntur exhalantes arteriæ, os et fauces humoribus non satis irrorantur.

CXXXIV. *ANIMO DEFICIT*—æger, quoties erigitur, propterea quòd cor, et ascendentes arteriæ, *carotides* nempe et *vertebrales*, nequeunt, præ debilitate, sanguinem in caput salutari vi et copiâ impellere; ideoque faticit cerebrum, neque vitalem cordi vigorem impertit.

CXXXV. *FOETOR*,—que in exhalant cutis et pulmones, oritur ex sanguine, in extremis potissimum vasis, usque è vitiato, ut, si non putridus sit, in eo saltem sit ut putrescat.

CXXXVI. *SPIRITUS EXILIS, CREBER, ET LABORIOSUS*—est, quia musculi, cùm ii qui thoracem ampliant, tum ii qui minuunt, adeò debiles sunt, ut nequeant, uti solebant valentes, sese contrahere,

contrahere, atque vel levissimis contractionibus admodum fatigentur.

CXXXVII. *URINA ATQUE FÆCES, SINE VOLUNTATE, EGERUNTUR*,—propter paralysin aut magnam infirmitatem muscularum, quorum est os vesicæ atque anum claudere.

CXXXVIII. *DEVORANDI DIFFICULTAS VEL IMPOTENTIA*—critur, ex debilitate vel paralysi muscularum faucium et *œsophagi*.

CXXXIX. *Oculi in orbitas recedunt*,—quia, procedente morbo, adeps in imis orbitis, cui incumbunt, ex parte, absorbetur.

CXL. *Oculi vel fixi sunt, vel tantum languide se movent*,—propterea quòd musculi, qui eos solent movere, sese, propter debilitatem, contrahere non possunt.

CXLI. *Offusæ oculis tenebræ, et nigræ maculæ in vestibus visæ*,—punctis *retinæ* torpētibus efficiuntur. “Si pars tantùm,” inquit GREGORIUS, “*retinæ* torpet, maculæ nigræ “in rebus, quas spectamus, conspiciuntur, et “muscæ ante oculos volitantes, signum in “febribus

“ febribus frequens, sed pessimum, et vix
“ non lethale (o).”

CXLII. *OCLORUM OBLIQUITAS, ET EX UNO DUORUM VISIO*,—oriuntur ex paralysi aut spasmo quorundam muscularum, qui illorum orbibus inseruntur.

CXLIII. *STRIDOR DENTIUM*—efficitur spasmis muscularum *pterygoideorum*.

CXLIV. *AURES SONORIBUS PLENÆ SUNT*,—ob tremores, seu spasmos, muscularum internorum.

CXLV. *ABDOMEN TUMET ET DISTENDITUR*—ex spiritu intestinis contento; ubi nonnunquam usque è cumulatur, ut eorum tunicas disrumpat, et in abdomen irruat, mortis nonquam non prænuncius. Tanta spiritūs copia, quanta intestina disrumpat, plerumque, uti putant auctores, inflammatione intestinalium generatur, aut gangrænâ (P).

CXLVI.

(o) Vid. GREGOR. *Conspect. Medicin. Theoret.* vol. i. § 260.

(P) Vid. HUXHAM. *On Fevers.*

CXLVI. *SUPINUS* ~~YACET~~ *ÆGER*,—quia, præ musculorum debilitate, aliam nequit posituram tolerare.

CXLVII. *FACIES, SUPRA CONSuetudinem, LONGA EST*,—quòd maxilla inferior, ob ejus musculos debilitatos, plus solito delabitur.

CXLVIII. *VITIUM, denique, HUMORUM*,—quantum quantulumve sit cunque, ex sola oritur debilitate cordis et arteriarum, præcipue verò harum extremitatum. Extremis enim arteriis quiescentibus, sanguis stagnat, atque calore, qui superest, corporis corruptitur, et ad putredinem vergit.

DE

PROPHYLAXE.

CXLIX. Quò caveatur *typhus*, ante omnia oportet providere, ne generascat tabum, quo concitetur. Hunc in finem, præcavendum est, ne exhalationes hominum corporum diu stagnando vitium capiant, simulque ne aër cœli putridis excrementis aut cadaveribus vi-
tietur.

CL. Potest autem, ne exhalationes ex hu-
manis corporibus stagnent et putrescant, præ-
caveri, auras salubres subinde, per apertas fe-
nestras, aliasve quascunque aperturas idoneas,
intromittendo in ædificia, ædificiorumve loca,
quæ magna vis hominum frequentat; pari-
etes, laquearia, tabulata, atque supellectilem
identidem

identidem detergendo; atque cùm corporis munditiæ assiduè studendo, tum vestitûs.

CLI. Est magistratum providere, ne, intra urbem oppidumve, vel in pomœrio, excrementa cadaverave tantâ copiâ coacerventur, ut, dum putrent, aëra cœli vitient, atque morbidam vim *typhi* generent.

CLII. In carceribus, ergastulis; in officinis, in quibus merces manu fiunt; et in mnibus ædificiis, ubi magna vis hominum congregatur; providendum est, ne foricæ, quibus communis omnium usus est, adeò ædibus contiguæ sint, ut ex iis mephitim homines cum spiritu hauriant. Quinetiam, utilissimum erit, de fluvio in eas derivare rivulum, quo fæces, primùm ut alvo dejectæ, devolvantur.

CLIII. Porrò, quò arceatur *typhus*, oportet omnes, quorum referat, quamprimum delere tabum, si quod ædificiis supellectilive jam in hæreat.

CLIV. Ad infecta ædificia purificanda necessarium est, in iis ignes accendere ; etiamque fenestras aperire et fores, ut, per complures hebdomadas, perflatum accipient. Tabulata quoque vehementer detergenda, sunt et lavanda, primùm aquâ frigidâ, dein fervidâ cum aceto commixtâ, aut *acido sulphurico*, aut acido aquæ piceæ. Parietes simul et laquearia bene dealbanda sunt calce vivâ aquâ saturatâ, et etiamnum calente.

CLV. Perutile itidem est, inquinata ædificia fumigare vaporibus ex incenso *tabaco*, sulphure, arsenico, carbone, aliisque quæ naturâ flammæ opportuna sunt.

CLVI. Omnium verò vaporum, quibus extinguitur tabum, quod ædificia inquinaverit, longè efficacissimus, uti periculo compertus est **CARMICHAEL SMYTHIUS**, is est, quem æquales partes *acidi sulphurici*, et *nitratis potassæ* purificati, idoneo calori expositæ, exhalant. Hic enim non solùm tabum extinguen-

di potens est ; sed etiam gratissimus est efficacissimusque, quo purificetur aër cubiculorum, quibus ægri lecto tenentur, et sic caveatur, ne contagione vulgetur morbus.

CLVII. Vestimenta, lecti stragula, aliaque quæcunque supellex, quæ in cubiculis, sic suffitis vaporibus penetrantibus, sunt, plerumque tabificâ vi purgabuntur, quæ iis inhæreat. Veruntamen, ne quæ tabis reliquiæ maneant, utilissimum erit, primùm macerare et lavare aquâ frigidâ aut lixivio ; dein fervidissimâ aquâ, per idoneam machinam, sic ut lavatrix non solùm, magna ex parte, ab inquinata contrectando abstineat, sed etiam exhalationes caveat, quæ hinc oriantur.

CLVIII. Quinetiam, quoniam, uti periculo compertum est, morbida vis febrium, ex toto, deletur minore vi caloris, quam quæ possit vestimenta, sive lanea, sive bombycina, sive gossipina, sive lintea, lædere ; hujusmodi vestimenta, per aliquot horas, in clibano seu hypocastausto,

pocausto, aliove quolibet loco satìs calefacto, includere, efficacissimum erit, ad tabum, quod in his lateat, delendum.

CLIX. Utensilia domestica, quotquot ex metallis, aut ligno, aut terrâ figlinâ constant, non calori modò subjicienda sunt, suffitioni, et aëri ambienti, verùm acriter quoque lavanda et detergenda, priusquam in humanos usus adhibeantur.

CLX. Sæpe accidit, ut pestilentes in BRITANNIAM febres navibus illinc reducibus, ubi hæ grassabantur, importatæ sint. Quotiescumque igitur regressæ patriam naves continent socios navales, qui pestilentiis implicantur; magistratum est interdicere, ne res mercatorias, quibus onerentur, priùs terrâ exponant, quàm quadragenos dies in anchoris procul à terra steterint. Simul prohibendum est, ne navalibus sociis ulla priùs contagio et societas sint cum terrestribus, quàm summam illi operam dederint, ne pestilentia, qua laborent,

borent, contagione, et ministeriis in vicem, vulgetur.

CLXI. Ne, denique, evagetur *typhus*, cavidum est iis, quorum est in locis gravibus manere, et infectis ministrare jussa medicorum, ne tabo se exponant inquinandos.

CLXII. Quibus officium est, in pestilentibus locis manere, at quibus nulla contagio est et societas cum infectis morbo corporibus, ii sese tutent à tabo, modò assiduè caveant, ne vel hæc ipsa contingant, vel res, quæ horum contactu inquinatæ sint. Neque, profectò, opus est, ut ab his se longinquè contineant. Eos enim satìs tutabit parva distantia, dummodo auræ ex infectis corporibus non hinc secum tabum afferant (Q).

CLXIII. Quinetiam, certiores eos facere oportet, qui seu amore, seu necessitate, *typho* implicitorum lecto assident, nonnulla ex tabis potentissimis

---

(Q) Vid. CULLEN. *First Lines.*

potentissimis prorsùs innocua esse; nisi hominum corpora apta sint, quæ ab iis detrimentum capiant, vel multa concurrent ad eorum pestilitatem augendam; quibus vitatis, nullus ex iis morbus nascitur.

CLXIV. Hominum corpora tunc maximè pestilentibus morbis obnoxia sunt, ubi multum debilitata sunt inopiâ cibi, vel cibo parco atque parùm nutritiente; poculorum intemperantiâ, cui, ut primùm evanuit stupor, quem concitaverit, magna succedit debilitas; concubitu frequentiore, quàm ut ferre possint vires; lucubratione; fatigatione; magnisque quibuslibet profluviis (R).

CLXV. Causæ, quæ concurrent ad malignam vim tabi augendam, unde oritur *typhus*, sunt frigus cum humore, timor, et plena mimis diæta.

CLXVI. Assiduè igitur cavendum est, ne à frigore et humore detrimentum capiatur.

Quòd

(R) Vid. CULLEN. *First Lines.*

Quòd si homines frigus et humorem semper cavere nequeunt, debent, quò minore hinc malo afficiantur, semetipsos quàm maximè robore modicâ cùm corporis tum animi exercitatione; temperato stimulantium medicamentorum usu; atque vestitu calido.

CLXVII. Ne quis timore langueat, ideoque in *typhum* fiat proclivior, animus quàm maximè confirmandus est et erigendus. Hunc in finem, oportet medicos edicere populo, qua optimè curaturâ quaque medicinâ se à tabo tutent, atque prædicere, morbum naturâ haud-quaquam insanabilem esse. Eodem consilio, magistratus debent edicere, ut plebs artibus et negotiis, quæ exercere solebant, tam manus occupent, quàm animos; simulque statuere, ne corpora eorum, quos morbida vis hujus febris exanimaverit, campanis funebris flebilique pompâ efferantur, neu quis vivis amicos, qui jam hoc periverint morbo, evulget.

CLXVIII. Carnes, quippe cùm, si quotidie devorentur, hominum corpora ad irritandum facilitiora reddant, ideoque aptiora, quæ tabifica quælibet vis contagione labefaciat, parcè assumendæ sunt. Opportuniora itidem pestilentiis corpora facit cruditas, quam movet seu nimietas ciborum, sive gravitas (s). Grasantibus igitur pestilentiis, mortales debent cibos adhibere, qui leves sunt, neque eorum corpora reddunt irritationi et tabo opportuna.

CLXIX. Ad hoc, verisimile est, hominum corpora adeò firmari posse, ut tabo, quo *typhus* oritur, impunè objiciantur. Hunc in finem, conducunt, modicus vini usus; cerevisia meracior, aut meracissima; liquores distillati; exercitatio quotidiana, at modica, qualis corpora neque calefaciat, neque fatiget; frigidarium; medicamenta roborantia, veluti gentiana,

---

(s) Vid. CULLEN. *First Lines.*

gentiana, *colomba*, *cinchonæ cortex*, ferrum atque ex eo præparata, et *acidum sulphuricum*.

CLXX. Huc accedat, quod, quum diæta, sive nimis parca, sive nimis plena, hominum corpora reddat apta, quæ in *typhum* incident, diætâ mediocri ab iis, qui student hanc febrem vitare, vivendum est. Interea autem uni hominum cuique liceat sibi usu eorum indulgere, quæ ei efficacissima videantur, quibus hæc febris arceatur; sive amuleta sint, sive medicamenta quorum frequens usus nihil noceat.

CLXXI. Quoniam neque totum cœlum, neque multa pars ejus, tabo, unde oritur *typhus*, inquinatur, ignes, hic illic urbium ubi grassatur, accendere, suffimentisve quibuslibet circumfluum aëra purificare, nihil omnino ad homines à morbo tutandos valet, imò etiam nonnunquam nocet (T).

CLXXII.

(T) Vid. CULLEN. *First Lines.*

CLXXII. Denique, si, ut suprà conclusimus, tabes, *typhi* genitrix, corpus, viâ stomachi, introëat, utilissimum erit medicis, qui hac pестilentiâ ægros visitant, itemque iis, qui ægris medicorum jussa ministrant, oribus manducare *tabacum*, allium, acriave quælibet alia, quæ non solùm salivam citent, sed etiam adeò ingratam faciant, ut non possint, quin subinde exspuant. Ne plura, quò sese à *typho* tutentur, debent, cùm medici, tum ii qui ægris assident, manus identidem lavare, cæterasque itidem partes quæ non vestiuntur, *aceto aromatico* (v), vel aquâ commixtâ cum aceto ; et, per omnia, munditjæ esse quâm studiosissimi.

DE

(v) Vid. Hujus formulam in *Pharmacop. Edinens.*

DE

CURATIONE.

CLXXXIII. *MUNDITIA.*—Oportet medicum, qui à *typho* ægrotis adhibetur, dare summam operam, ut non hi modò ipsi, sed contigua quoque omnia, quām mundissimi conserventur.

CLXXXIV. Hoc consilio, assidentibus debet præcipere, ut ægrorum corpora mundis indussiis frequenter ornent, et mundis lectos componant vestibus; ut fæces, sive sciente ægrosive nesciente, dejectæ, quamprimum submoveantur; ut cubicula, ubi ægri lectis affigantur, ampla sint, et gratum salubremque, per fenestras

fenestras apertas, aliasve idoneas aperturas, perflatum assiduè habeant.

CLXXV. Aër salubris, in cubicula perpetuò intromissus, non solùm ægris pergratus est et perutilis, verùm etiam, ex parte saltem, obstat, quò minùs assidentes curantesque contagione labefaciant. Quo enim diffusius tabum est, atque quo dilutius; eo minùs ad *typhum* concitandum pollet.

CLXXVI. Tabulata, porrò, et parietes cubiculorum, ubi ægri lectis tenentur, aspergi debent aut aceto, aut *aceto aromatico*; atque lecti et tabulata, odoriferis herbis.

CLXXVII. *QUIES.*—Quum *typho* impliciti vel levissimâ exercitatione fatigentur, neque raro animo linquantur; cavendum est, ut sint quieti et tranquilli, neque ullâ utantur exercitatione, ad quam priorum muscularum motus requirantur.

CLXXVIII. *ANIMI ELATIO.*—Quum *typha* impliciti ferè semper meticulosi sint et de-
missi,

missi, atque angantur meditatione cogitatione futurorum malorum; utilissimum erit, quod eorum animi abstrahantur ab acerbis cogitationibus, et revocentur ad contemplandam futuram valetudinem, omnia tristia ex cubiculis submovere; atque, dum iis introeundi copia negatur, qui flebili voce atque ploratu metum mortis injicient, assidentes curantesque fronte tranquillâ esse et serenâ, neque sermunculis dicere, nisi quæ spe salutis consolentur, animosque tranquillent.

CLXXIX. Ipsiis verò ægris præcipiendum à medico est, ut loquendo itemque ridendo, abstineant; quippe cum, musculos nimis exercendo, hujusmodi motus virium reliquias dissipent.

CLXXX. *IRRITATIONIS VITATIO.*—Lux, sonitus, calor, aliaque quæ irritant et stimulant, quam maximè vitanda sunt. Etsi enim hæc stimulantia, nisi immodica, sana corpora parùm fatigant,

fatigant, sed delectant potius ; magnam tamen ægris molestiam afferunt, haud raro etiam gravem dolorem, propter nimiam irritabilitatem, quam debilitas effecit.

CLXXXI. *Vomitio.*—Quum vires naturæ medicatrices, haud ita pridem à medicis plus anili quidem superstitione prædicatae, ad sanitatem reducendam rarius opinione valeant ; iis medici, ad auxilium *typho* implicitorum advocati, parum confidere debent, sed efficacissimis medicamentis conari morbum ad sanitatem perducere.

CLXXXII. Hunc in finem, vomitoria utilissima sunt. Namque invadentem *typhum* vomitio haud raro fugat, totum corpus, at maximè nervos, agitando, itemque salutariter incitando vires vitales sic, ut corpore tabum depellant.

CLXXXIII. Siquando, ad ineuntem *typhum* in fugam vertendum, vomitus non valet, prodest tamen, stomachum et summum intesti-

num sordibus exonerando ; quo fit, ut medicamenta tersum stomachum optatiūs afficiant, et, per eum, cæterum corpus. Quinetiam, vomitio, sanguinem in corpus æqualiter omne distribuendo, spasmum solvit, quo arteriæ exhalantes, in summa cute dispersæ, afficiuntur ; atque sic hujus exhalationem redintegrat, itemque naturalem totius corporis calorem.

CLXXXIV. Quanquam, contra *typhum* incipientem, vomitoria medicamenta multùm sanè pollent, tamen, post febrem confirmatam, sunt ancipita auxilia. Nunquam, uti putat **GREGORIUS**, debent, post diem quartum quintumve, assumi, quia tunc febrem interrumpere nequeunt. Periculum, porrò, est, ne ex debilitate, quam efficiunt, magnum æger accipiat detrimentum (R).

M

CLXXXV.

(R) Aud. **GREGOR.** *Prælect. in Medicin. Practic.*
in ACAD. EDIN.

CLXXXV. Alia ab aliis medicis præscripta sunt medicamenta, quæ vomitum concitarent. Nostris verò temporibus, præcipua sunt, *ipecacuana* ac *tartris potassæ stibiatus*.

CLXXXVI. *Ipecacuana* plerumque ad spem respondet, modò ritè adhibeatur. Ei, enim vero, primæ conceduntur, quando ægrotus debilis est, aut admodum languidus. Ne fallat, satis magnâ semper copiâ assumenda est; atque, dum agit, affatim bibenda diluentia quælibet mitiora, quæ non solùm stomachum detergeant, sed etiam faciant, ut arteriæ sanguinem in summam cutem æquali- ter omnem distribuant.

CLXXXVII. Compertum tamen est à medi- cis haud paucis præclaris, *tartritem potassæ stibiatum*, ad febrem discutiendam, efficacissi- mum medicamentum esse. Optimè assumi- tur aquâ solutus, atque exiguis dosibus subin- de repetitis, donicum vomitum moverit.

CLXXXVIII.

CLXXXVIII. *Pulvis enimvero stibiatus,*
 aliaque quædam ex stibio præparata, plùs,
 uti videtur, ad febrem discutiendam, valent,
 quæm *tartris potassæ stibiatus*. Hic verò,
 quum certius respondeat, et multo sanè com-
 modius adhibeatur, illis anteponendus est.

CLXXXIX. Vomitoria, qualiacunque ante-
 ferantur, optimè, uti mihi videtur, per acces-
 siones assumuntur, vel, quod satius est, his
 instantibus. In continuis quidem febribus,
 accessiones non semper observabiles sunt :
 verùm est tamen, quamobrem putemus, unam
 meridiano quotidie tempore, vel paulò post,
 accedere, atque alteram vespere ; ideoque
 his temporibus, præ cæteris, adhibenda me-
 dicamenta, quæ vomitum moveant (s).

cxc. Solebant, haud ita pridem, medici, et
 etiamnum solent nonnulli, dare assumenda
 febrientibus

(s) Vid. CULLEN. *First Lines.*

febrientibus medicamenta vomitoria eâ duntur taxat copiâ, quæ nauseam cieat. Nauseosa verò rarissimè proficiunt: imò, haud rarò, nocent, corpus infirmando, potissimum ventriculum.

CXC I. *ALVI EXINANITIO.*—Per totum *typhi* cursum, alvus, quoties opus, leniter emollienda est laxantibus, aut devoratis in stomachum, aut in alvum, ex parte inferiore, infusis. Nihil enim tantum ad febrem alendam atque exasperandam valet, quantum alvi duritia et sordes.

CXC II. Cathartica acriora, initio adversæ valetudinis, vel paulò post, *typhum*, uti dicunt nonnulli scriptores, interdum prorsus abigunt; partim forsitan sordibus alvum liberando, partim *generis nervosi* habitum sic emendando, ut seriem disrumpant morbidorum, quæ *typhum* constituunt. Hujusmodi autem medicamenta semper, ut nihil pejus dicam, ancipita sunt. Non modò enim al-

yum,

vum, haud raro, vehementius movent, quam pro eorum copia assumpta, verum vires quoque dissipant, ultra quod *typhi* ratio pati potest.

CXCIII. Quum ita sit, alvus, quoties dura, mitissimis laxantibus emollienda est: cuius generis sunt, fructus maturi, *acidulus tartris potassae*, *tartris sodae*, linctus e sena, oleum cicinum, hisque consimilia; aut lotiones emollientes in alvum subtèr datæ.

CXCIV. *SUDATIO.*—Quoniam *typhus* haud raro discutitur modico alvi profluvio, vel leni sudore, neque illud, si acciderit, neque hunc, inhibere tutum est. Quoties autem hæ exinanitiones nimiæ sunt, atque, vires dissipando, arterias submittunt, sine mora sisti debent.

CXCV. Siquando sudor optato parcior sit, aut in una tantum parte oriatur, haudquam medicamentis calefacientibus aut stimulantibus citandus est; sed potius medicamentis,

mentis, ex iis quæ refrigerant. Hujus generis sunt, *acetis ammoniacæ, citrasve potassæ, aquâ solutus*; aut aqua ipsa dulcis, quam jucundè acidulam reddiderit vel acidum ex terrâ natis expressum, vel acidum ex iisdem, per fermentationem, paratum.

cxcvi. *SANGUINIS DETRACTIO.*—Quum *typhus* corpus, mirum in modum, debilitet, atque hoc morbo ægri, quotquot tollantur, viribus emortuis pereant; sanguinem mittere, eos jugulare est, potius quam periculo eripere, ideoque nunquam experiendum, vel saltem quam rarissimè cautissimèque.

cxcvii. *EXULCERATIO.*—Quoniam inflammationes cerebri, pulmonum, aliorumve viscerum, impediunt, quò minùs idonea, ad *typhum* discutiendum, medicamenta remediaque adhibeantur, eas quamprimum digerere medicos oportet. Hunc in finem, haud insolitum est, impositis hirudinibus, scarificatione adhibitâ, sanguinem ex partibus inflammationi

mationi quàm proximis mittere. Ad verò di-
gerendam viscerum inflammationem, nullum
efficacius remèdium est, quàm partium ex-
ternarum his proximarum exulceratio.

cxcviii. Provecto autem *typo*, exulcerato-
ria medicamenta incerta, imò etiam dubia,
sunt. Quippe tunc solidæ partes, præ vitali-
tate languente et ferme extincta, stimulatio-
nem, quam movent exulceratoria, pati ne-
queunt, et profectò haud rarò gangrænâ af-
ficiuntur.

cxcix. Quoties igitur, hoc tempore, visce-
rum ulla inflammationem concipiunt, partes
quàm proximæ, nostrâ opinione, rubefacien-
dæ sunt potiùs, quàm exulcerandæ. Hoc
consilio, his imponenda sunt contrita sinapis
semina, quæ, ut levius præsidium sunt, quàm
exulceratoria, ita minus periculum afferunt,
rariùsque movent gangrænam.

cc. Quanquam, per totum *typi* cursum,
medicorum haud pauci ægros exulcerant,
quò,

quòd, uti dicunt, excitent languentes vitæ vires; tamen, uti GREGORIO videtur, exulceratio, hunc in finem, parùm potest, et nunquam adhibenda est, nisi nobiles quædam partes inflammatione capiantur.

ccr. *DIÆTA.*—Quum, uti periculo GULIELMUS HUNTERUS, medicus clarissimus, aliique comperti sunt, carnes concoctu faciliores sint, quæm esculenta ex iis, quæ à terra per stirpes aluntur, etiamque corpus humanum multo magis nutriant; ideo jusculo coacto ex iis, vel aquâ decoctâ ex iisdem, *typho* impliçitis permittatur, ut famem expleant. Ipsas autem carnes stomachus, præ infirmitate, neque appetit, neque assumptas potest concoquere.

ccii. Quòd si vel juscula, vel aqua decocta ex carnibus, stomacho aliena sunt, permitendum est, ut ægri alimentum ex terrâ natis accipient, quæ plurimum præbent nutrimenti. Hujus generis sunt panis triticeus, in

aqua

aqua coctus, ptisana, hisque assimilia; quibus, modò arteriæ se submiserint, pauxillum vini ac condimenti alicujus addendum est.

ccii. Si quando sanguis in putredinem vergit, aut vitium capit, ægri debent magnam vim devorare maturorum fructuum acescentium, veluti tostorum pomorum, uvarum, malorum aureorum, malorum citreorum, malorum Epiroticorum, malorum Persicorum. Ad emendandum quoque malum sanguinis habitum, nonnihil pollebunt, jusculum coactum ex *ribibus*; stribitæ ex polline et fructibus confectæ; fructus saccharo conditivi; et alia, si qua, similia.

cciv. Esculenta, qualiacunque sint, assumi debent exiguis portionibus, exiguisque temporibus interpositis; vel, quod idem est, quoties ægri appetunt, atque eâ copiâ, ad quam concoquendam valent stomachi.

ccv. Ægris permittatur, ut, pro potu communi, bibant aquam, in quam fervidam ma-

cerata *tbea* sit; lac, ejusve serum; aquam, quam jucundè acidulam reddiderit malorum citreorum aureorumve succus; vinorum sera; vinum aquâ ex pomis decoctâ temperatum; aceti serum; edentulum ex pomis vinum, vel ex pyris; cerevisia tenuis. Quòd si vires multùm languescunt, his potulentis anteferenda sunt, cerevisia meracula, cerevisia meracior **LONDINIENSIS**, vinum saccharo et aquâ temperatum, *alcohol* aquâ dilutum, et, si qua, similia.

ccvi. Quousque tabum vim morbidam pòst exerceat, quàm corpus penetraverit, et quem admodum in corpore febrem moveat, expōnere non possumus. Tam recondita expli- cando tempus terere, párùm ad rem nostram esset; cùm præsertim, vel his cognitis, nihilo clariùs appareret, qua ratione febris posset cu- rari, nisi tabi simul naturam adeò clarè per- spiceremus, ut sciremus, quibus medicamen- tis remediisve innocua redderetur.

ccvii. Etsi verò ignoramus, qua naturâ tabum sit, tamen plùs satis constat, sedandi vi pollere, qua corpora, quæ penetraverit, semper, mirum in modum, debilitat. Hoc cognito, si febrem abigere nequeamus, vomitum, aut alvum, aut sudorem opportunè movendo, vel si non advocati simus, donec usque eò increverit, ut vires jam labantur et fugiant ; iis potissimum medicamentis et remediis pugnandum est, quæ corpus roborant et incitant.

ccviii. *ROBORANTIUM*—ad genus pertinent omnia, quæ, medicorum linguâ, *solidis vivis* firmitatem impertiunt et augent. Horum alia summæ cuti applicantur ; alia adhibentur in ventriculum. De utrisque, ordine, pauca dicenda sunt.

ccix. *Externa*.—Roborantium, quæ corpori extrinsecùs admoventur, efficacissima sunt frigidus aër et purus, atque frigidarium.

ccx. *Aër*.—De utilitate, quam *typho* laborantes, ex aëre frigido et salubri, in cubicula,

ubi

ubi lecto tenentur, intromisso, percipient, tam fusè suprà diximus, ut plura hìc dicere ferè supervacaneum videatur. Hoc tantùm superdicere nobis in animo est, oportere ut apertantur fenestræ ; extinguantur ignes ; quàm paucissimi ægris assideant, et medicorum jussa ministrent ; quicquid supellectilis inutile semoveatur ; atque vestes leves sint.

ccxi. *Frigidarium.* — Invalidas corporis partes aquâ frigidâ lavare, quò firmarentur, solebant veteres, cùm GRÆCI tum ROMANI. Recentiores verò primi periculo comperti sunt, utilissimum esse, tota corpora eorum, qui, malignâ vi febris correpti, plurimùm debilitantur, aquâ frigidâ lavari.

ccxii. Corpora pestilentibus febribus implicitorum lavandi mos, URATISLAVIÆ, SILESIÆ INFERIORIS capitis, primùm ortus est. Dein in vicinos populos sensim permanavit. A BRITANNIS tandem ascitus est ; atque, nostra ætate, apud eos, ferè ubique, invalet.

ccxiii. Aquâ frigidâ lavari vel perfundi, *typho* laborantibus plurimùm prodest. Namque vires, mirum in modum, reficit et recreat; arteriarum pulsus tardiores at validiores reddit; et, ne multis, morbidam vim hujus pestilentiae peroptatò sedat ac mitigat. Quinetiam, ad mentem, quoties hac febre desipit, ad sanitatem reducendam nihil tam efficax est, quâm caput ad cutem tonsum aquâ frigidâ lavare, vel hac mixtâ cum aceto.

ccxiv. Verùm, tametsi constet inter omnes ferè medicos, quantùm proficiat aquæ frigidæ lavatio, tamen nondum inter eos convenit, quo morbi tempore potissimum adhibenda sit.

ccxv. Contendit HOPEUS, multi jam nominis, optimum esse, febre implicitos aquâ frigidâ lavari aut perfundi, incurante morbo, vel paulò post incursionem. Quo enim diutius processit morbus, eo minùs, putat, opitulatur lavatio aut perfusio; donec nihil de-

mum

mum amplius, quam mala quædam paulisper mitaget. Quinimo censem, hoc remedium neque utile esse neque tutum, dum percurrente corpus frigore inhorret æger, nendum postquam febris diu jam continuavit (t).

ccxvi. Contra ea, certiores nos facit HOWARDUS, benevolus ante alios, atque miserorum mala levandi studiosus, corpora *typho* oppressorum, ullo morbi tempore, aquâ frigidâ lavare aut profundere, utilissimum esse, et insuper efficacissimum remedium. “ I might mention,” inquit, “ as an evidence of the advantage of baths in prisons, that I have known instances, where persons supposed to be dead of the gaol-fever, and brought out for burial, on being washed with cold water, have shewn signs of life, and soon after recovered (u).”

(t) Aud. HOP. *Clinical Lectures* in ACAD. EDIN.
anno M,DCC,XCIX.

(u) Vid. HOWARD. *State of Prisons, &c.* p. 23.

ccxvii. Quò æger ab aqua frigida maximum auxilium accipiat, oportet assidentes eum in hanc immergere, vel ei eandem affundere; vel, si alterutrum facere incommodum sit, per spongiam aut lanea aquâ frigidâ mafacta, vel aquâ mixtâ cum aceto, totum corpus lavare.

ccxviii. *Interna*.—Roborantium, quæ in ventriculum assumuntur, ut vigorem sustineant vel refoveant, multa ad intermittentes febres curandas adhibentur. Nondum verò convenit inter medicos, quot hujus generis *typho* implicitis opitulentur. Nostrâ opinione, *cortici cinchonæ* atque *acido sulphurico* primæ concedendæ sunt: nulla enim, quantùm pericolo compertum est, æquè, atque hæc, polalent.

ccxix. Quantùm, cùm in febribus, tum in aliis morbis, quotquot mortales magnopere debilitent, possit *cinchonæ cortex*, adeò inter medicos nostræ ætatis constat, ut haud videatur

tur necessarium, de miris ejus virtutibus, multa, hic loci, dicere. Veruntamen haud quaque alienum erit memorare, exiguis temporibus interpositis, assumendum esse, atque tantâ copiâ, quantam ferre possit stomachus; et ferè nunquam ad spem respondere, nisi ipse, in pulverem exiguissimum contritus, parcâ haud manu adhibeatur.

ccxx. Si, quod interdum est, pulvis corticis sit stomacho alienus, oportet aliud ex eo præparatum experiri, atque aliud, donec inveniatur, quod stomacho idoneum sit.

ccxxi. Sunt medici, quibus placet *contrayervam* aut *serpentariam*, unâ cum *cinchonæ cortice*, præscribere, ex opinione, hunc plûs pollere cum illis conjunctum, quam per se.

ccxxii. Fortasse verum est, quod hi medici opinantur: quippe, quantum videmus, nihil est, quapropter *cinchonæ cortex* unâ cum illis medicamentis non adhibeatur. Imò, adjecta hujusmodi auxilia, aliave quæ itidem leniter

niter calefaciunt, multùm proficiant; quippe cùm non stomachum modò plus corticis fereendi patientem reddant, sed arterias etiam summæ cutis leniter stimulent, atque optatum salutaremque moveant sudorem.

ccxxiii. Addere vix opus est, *cinchonæ cortici*, modò alvum citet, adjiciendum esse opium.

ccxxiv. *Acidum sulphuricum*,—utpote quod corpus humanum refrigeret et roboret, sæpe cum fructu adhibetur, aut cum potulentis commixtum, aut conjunctum cum *cinchonæ cortice*.

ccxxv. *INCITANTIA*.—Alterum genus medicamentorum, quibus debilitati obstari potest, est eorum, quæ cor arteriasque, itemque cerebrum et nervos, incitandi vim possident. Medicamenta, tali vi prædita, nominata *STIMULANTIA* à medicis sunt.

ccxxvi. Stimulantia seu incitantia, quamvis musculosas fibras nonnihil firment, à ro-

O

borantibus

borantibus tamen differunt, quippe cùm vehementius instigent cor et arterias.

ccxxvii. Stimulantum genere plurima sanè medicamenta comprehenduntur. Non verò mihi consilium est hæc omnia persequi; sed tantum de iis pauca dicere, quæ contra *typhum* efficacia periculo comperta sunt. Hæc autem sunt, *vinum*, *moschus*, *ammonia præparata*, *camphora*, *æther sulphuricus*, *opium*, atque *hyperoxygenatus murias potassæ*.

ccxxviii. *Vinum*—efficacissimum esse excitantium medicamentorum, quibus *typho* implicitis subveniatur, medici uno ore consentiantur. Languentibus cordi et arteriis novam et salutarem vim addit: lenem per corpus æqualiter omne sudorem movet: animum demissum exhilarat: ne putrescant humores, obstat: atque delirium aut mitigat, aut, ex toto, sanat.

ccxxix. Quinetiam, *vinum* gustatu perjucundum est, atque partes ejus stimulantes
adeò

adeò diluuntur, ut modicus usus cerebrum et nervos non stupefaciat. Quum verò *typho* languentibus parùm opituletur vinum, nisi afatim bibatur, iis modici calices subinde porrígendi sunt, interpositis brevioribus longioribusve temporibus, prout major vis morbi minorve urgeat.

ccxxx. Vina, quæ *typho* fatiscentibus optimè conveniunt, sunt, **MADERENSE**, **CANARIENSE**, **HISPALIENSE**, atque rubrum **LUSITANUM**. Ex his proximum, quum modicè astrictorum sit, corpus non solùm stimulat, sed etiam roboret; ideoque *typho* oppressis plùs opitulatur, quàm vina alba.

ccxxxI. Si ægroti non habent, unde sibi vinum parent, ejus vice substituenda est cerevisia meracior, aut cerevisia meracissima **LONDINIENSIS**, aut liquores distillati aquâ diluti. Hæc autem haudquaquam æquè, ac vina, pollent.

ccxxxii. *Moschus*,—utpote qui spasmum solvat, et languentes vires jucundè stimulet, *typho* gravatis haud parùm opitulatur. Sed, superquam quòd pluris constat, quàm ut ab omnibus possit emi, parùm pollet, nisi magnâ copiâ assumatur.

ccxxxiii. *Ammonia præparata*,—quæ magnâ sanè vi pollet incitandi, *typho* torpentinibus optatum haud rarò levamentum affert. Stomacho plerumque idonea est, neque rarò lenem elicit sudorem. Hujus salis, et *confectionis aromaticæ*, et alicujus aquarum aromaticearum, misturam facere solebat PRINGELIUS, cui multùm confidebat, quamque *typho* labantibus frequenter assumendam curabat. Hanc misturam sæpe ad spem respondere, egomet ipse, ni fallor, compertus sum.

ccxxxiv. *Camphoram*—cùm stimulandi, tum spasmum solvendi, facultate pollere, omnes, quantùm scio, medici concedunt. Imò etiam, non desunt, qui, peculiariter contra putredinem

putredinem efficacem esse, potent; ideoque potissimum iis esse præsidium, quorum sanguis, ex morbida vi pestilentiarum, aut vitium ceperit, aut propè sit ut vitietur.

ccxxxv. Mereat, necne, omnes laudes, quibus nonnulli eam efferunt, confidenter affirmare non possum. Is tamen sum, qui opiner fieri posse, ut exiguis dosibus, atque saccharo aut glutinosis materiis commixta, quæ habeant acrem mordentemque vim olei, quod ei inest, atque stomacho reddit alienam, *typho* languentibus nonnihil opituletur.

ccxxxvi. Certiores nos facit HOFFMANNUS, hoc medicamentum haud raro delirium sanare, itemque tranquillum conciliare somnum, quem papaverata dare nequiverunt.

ccxxxvii. *Æther sulphuricus*—majorem vim stimulandi possidet, quam ullum medicamentorum, quæ memoravimus. Ad spasmum, porrò, solvendum peculiariter efficax est. Quapropter, *typho* implicitis plurimum opitulatur.

opitulatur. Superquam enim quòd languentes vitæ vires incitat ac foveat, spasmum extre-
marum ubique corporis arteriarum laxat, ne-
que raro febrem, ex toto, discutit.

ccxxxviii. *Opium—typo* prostratis poten-
tissimum persæpe auxilium est. Quippe, ante
omnia ferè medicamenta, pollet ad mitigan-
dum et sanandum delirium; somnum conci-
liandum; corpus minùs aptum, quod vel le-
vissimâ stimulatione incitetur, reddendum;
languidum redundantemve stomachum cien-
dum; et sudorem, denique, et alvi profluviū
inhibendum, quibus, absque esset hoc, ægro-
rum haud raro vires dissipatæ emorerentur.

ccxxxix. Opium eodem ferè modo corpus
afficit, ac vinum. Pulsus enim arteriarum,
antea celeres, imbecillos, atque parvos, reddit
tardiores atque validiores. Ne multa, stimu-
lantium, quibus incitantur mortalium corpora,
longè potissimum opium est. Ita esse, ex eo
apparet; quòd, quando cætera incitantia, qui-

bus

bus conservatur vita, diutiùs incitandi impotentia evadunt, opium, haud raro, languentes vitæ igniculos exsuscitat, atque imminentem avertit mortem.

ccXL. *Hyperoxygenatus murias potassæ*,—ad quantitatem quatuor quinqueve granorum aquâ solutorum, ter quotidie quaterve, assump-
tus, *typho* laborantibus, uti à GARNETTO, me-
dico claro in primis, accipimus, plurimùm semper proficit. Quippe urinam citat; neque raro, semel bisve indies, alvum: linguam pu-
rificat: cutis calorem sedat: atque, paucis die-
bus, febrem paulatim discutit (u).

ccXL1. Quærat aliquis, quemadmodum in-
citantia, quæ memoravimus, optimè adhi-
beantur. Ad quæsitum respondemus, quum,
præ mira corporum debilitate, *typho* impliciti
vehementis stimulationis impatientes sint,
parvas

(u) Vid. DUNCAN. *Annals of Medicine*, in ann.
M,DCC,XCVIII. vol. iii. p. 445.

parvas initio doses, exiguis interjectis interval-
lis, assumendas esse ; dein, simul ut vires pau-
lulùm revaluerint, atque corpus incitatu dif-
ficilius evaserit, permittendum, ut doses ma-
jores, at longioribus interpositis temporibus,
adhibeantur.

CCXLII. Copia stimulantium medicamen-
torum sic sensim augenda est, donicum sto-
machus usque èo firmatus sit, ut appetat le-
ves cibos, et assumptos diducere possit.

CCXLIII. *CIBI.*—Quum ex cibis præcipue
formetur sanguis, qui sanè maximè idoneus
stimulus est, quo cor et arteriæ, itemque cere-
brum et nervi, incitentur ; *typho* ægris, primo
quoque tempore, permittendum est, ut eos, et
stimulantia quorum mentionem fecimus, al-
ternis vicibus, assumant.

CCXLIV. Initio, cibi, haud aliter atque in-
citantia medicamenta, parcè adhibendi sunt ;
dein, prout redintegrentur vires, copiosius.
Qua verò ratione augentur cibi, eâdem dedu-
cenda

cenda stimulantia medicamenta sunt. Stomacho tandem, cum cætero corpore, confirmato, hæc prorsùs intermittenda sunt: quippe duntaxat requiruntur, ubi solitis esculentis potulentisque vita nequit ali et conservari; atque fastidiuntur, ut, viribus collectis, confirmatur corpus, et stomachus, sanitatem receptâ, victum, uti solebat, appetit et concoquit.

ccxlv. Medicorum haud pauci dolent, incitantia medicamenta, quibus *typho* labascen-
tibus subveniunt, non optatò respondere. Ne-
que, profectò, hoc mirum est; cùm præser-
tim, nimiâ initio copiâ datâ, fatiscentes vires,
quibus pepercerit morbus, defatigent, atque,
ægris in summum discrimen inconsideratè
adductis, demum, nisi opportunè succurrat
prudéntior medicinæ, languidam vitæ flam-
mam prorsùs extinguant.

ccxlvii. *PUTREDINI OBSTANTIA.*—Ne, in ex-
tremis vasis, vitium capiat sanguis, obstatur

efficacissimè medicamentis, ex iis quæ, ubique corporis, solidas partes salutariter incitant; et sic impediunt, quò minùs sanguis, humoresque hinc secreti, vergant in putredinem. His, forsitan, accedat cerevisiæ flos, seu spuma.

CCXLVII. *Roborantia et stimulantia*,—hunc in finem, longè potentissima sunt. Sed, quum de his medicamentis fusè dixerimus, non opus est, hic loci, plura dicere.

CCXLVIII. *Cerevisiæ flos*,—utì nuper compertum est, potentissimè obstat, ne putrescant humores. Tantum hujus floris, quantum contineat cochleare magnum, cum aqua, quanta sufficiat, aliove quolibet idoneo humore, commixtum, singulis binis ternisve horis, vel etiam brevioribus interjectis temporibus, si res postulent, adhibendum est.

CCXLIX. Utì in alvo, præ cæteris corporis partibus, contentæ materiæ putrescunt, ita cerevisiæ spuma, simul ut in stomachum accepta

cepta sit, in hoc contentis *gas acidum carbonicum* impertiendo obstat, quò minùs in putredinem vergant.

CCL. Hic loci, à re nostra haud alienum erit, paucis dicere, quemadmodum curanda vel levanda sint ea mala, quæ *typho* minùs propria sunt, verùm sæpe tamen ægros vehementer urgent. Hujus generis sunt inflammations cerebri, viscerumve thoracis et abdominis; nausea; vomitus; alvi profluvium; singultus nervorum; singultus septi transversi.

CCLI. Quum, qua curatione discutiantur inflammations cerebri et viscerum, suprà explicaverimus, non opus est, ut, de ea re, plura hic dicamus. Satis igitur erit breviter exponere, quemadmodum cætera mala, quæ modò memoravimus, possint sanari vel mitigari.

CCLII. *NAUSEA ATQUE VOMITUS*—plerumque facilè sedantur quibusdam ex *salibus neutrīs* ; maximè,

maximè, si in stomachum assumantur, dum, inter generationem, effervescunt. Quòd si, ut interdum, *sales neutri* ad sedandum parùm possunt, decurrentum est ad medicamenta, ex iis quæ stimulant totum corpus, præcipuè opium.

CCLIII. *ALVI PROFLUVIUM*,—quippe cùm debilitatem augeat, neque levet dolorem capitis, si quis urget, sistendum est vel saltem temperandum, *catebucio*, opio, hisque, quòd ad virtutes, consimilibus.

CCLIV. *SINGULTUS NERVORUM, ET SINGULTUS SEPTI TRANSVERSI*,—pessimi plerumque morbi testimonia sunt, et, ad ultima ferè jam ventum esse, ostendunt. Interdum tamen cedunt opio, *ætheri sulphurico*, vel his conjunctis, et idoneâ copiâ datis; necnon *moscho*, et *spiritui ammoniæ fætido*.

CCLV. *SUDOR COPIOSUS*—nonnunquam oritur, qui adeò non salutaris est, ut haud dubiè plurimùm

rimūm noceat. Namque humores dissipat; vires digerit; totumque hominem solvit atque languefacit. Hujusmodi sudor, quippe cùm ex laxitate et debilitate extremarum arteriarum oriatur, inhibendus est frigidulo aëre; acidis, potissimūm *sulphurico*; vino generoso; et opio.

CCLVI. *SANGUINIS E NARIBUS PROFUSIONES*,—si quando, *typbo* provecto, accident, optimè sistuntur opplendo nares linteolis aceto imbutis, dein *sulphate aluminae* in pulverem contrito involutis (x).

CCLVII. *CLUNES ULCERATI*.—Si *typhus* diu protrahatur, clunes, itemque aliæ partes, quibus æger maximè incumbit, haud rarò ulcerantur, atque, ob magnam totius corporis debilitatem, apta fiunt, quæ gangræna afficiat. Ne

tanta

(x) Vid. CAMPBELL. *On Typhus*, p. 100.

tanta mala, tamque periculosa accident, præcavendum est, applicando his partibus, quoties opus, HAE NI linimentum, quod formatur *alcohol* et album ovi collidendo, donec in unitatem coiverint.

CCLVIII. *VIRIUM REFECTIO*.—Denique, ubi, discussâ febre, æger revalescit, atque incipit transire ad pristinam diætam, et consuetudinem vitæ; medici est considerare, quid ferre valeant vires, quid recusent, atque, his æstimatis, præscribere, quam vivendi rationem sequeretur.

CCLIX. Ut brevi confirmetur convalescens, monendus est, ut initio gestatione utatur; deinde, ubi vires paululùm collegerit, ad alias exercitationes quotidianas, at leves, decurrat, quales corpus paululùm tantùm fatigent.

CCLX. Eodem consilio, somnus nimis neque longus neque brevis esse debet, quoniam utrâque pariter nimietate corpus debilitatur.

CCLXI. Eundem, porrò, in finem, diætam nutrientem esse oportet, atque concoctu facilem. Vitanda autem est omnis esculentorum, pariter atque potulentorum, intemperantia; quippe quæ stomachum ad concoquendum invalidum reddat, et sic totum debilitet corpus.

CCLXII. Quinetiam, calor, cui convalescens exponitur, mediocris inter nimium et parum esse debet: etenim magna vis caloris, æqualiter ac frigoris, hominum corpora infirmat.

CCLXIII. Salubrem, præterea, aëra convalescens spirare debet; esse animo tranquillus; moderatus in cupiditatibus; sensus lætis imaginibus permulcere; sociis hilaribus uti; cum facetis frequenter in convictu esse; peramœna loca, ubi lapsus fluminum, concentus avium, fructuum dulcedo odorisque suavitas, ridentia prata, lætæque segetes, voluptate sensus perfundant pariter atque animum,

mum, peragrare; rarus VENERIS et BACCHI
esse cultor et infrequens; et, ne longum fa-
ciam, cavere, ne pestilentia loca accedat, et
morbidâ vi tabi denuo impleatur.

F I N I S.

MedHist
W4
E23
1800
P.1

